

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

THE PERSIAN JEWS: THEIR BOOKS AND THEIR RITUAL.

I. THEIR BOOKS.

DURING the autumn of 1896 I spent my vacation in a journey to Teheran, in that of 1897 I visited Bokhara and Samarkand. On both occasions I was fortunate enough to acquire Hebrew and Hebrew-Persian MSS., and the following is a rough list of my collection. Those acquired in Persia are numbered T 1, T 2, T 3 and so on, those collected in Bokhara, Samarkand, &c. B 1, B 2, B 3 and so on. The method of acquisition was different. At Teheran Jewish dellâls or brokers from the bazaars brought me books to my hotel, in Bokhara I had to beg from house to house for a sight of all the books the inhabitants possessed, and then to bid for such as I wanted. A young interpreter, Abo Chachamuf, was of invaluable service in these peregrinations. In the two "Camps of Israel," as the Jewish ghetti in Bokhara are called, we must have visited a hundred houses, and Abo's persuasiveness and energy were beyond all praise.

The Genizoth at Teheran, Bokhara, and Samarkand were also not neglected, but they yielded treasure neither particularly old nor precious. At Bokhara, the cemetery was also dug up in five places, but unfortunately the wormeaten and earthstained fragments we found were not worth all the trouble. In one synagogue in Teheran, that of Ezra, the גִּזְיָה was in a damp vault below the synagogue floor, approached by a manhole none too large for a spare man. That in the old synagogue at Bokhara was in an attic in the eaves of the roof. Sifre Torah, I was

told, had been walled up in the alcoves of the building some ten years ago, but only Sifre Torah as they said. Notwithstanding that assurance, I would have done my best to have the plaster removed and have seen for myself, but a Professor from St. Petersburg was in the city and the thought of "sic vos non vobis" made me stay my hand. It was a disappointment to be unable to ride to Shahr i Subz; MS. B 39 was written there. In the collection there are also books written in Herat, Teheran, Cashmere, Meshed, Isfahan, Yezd, Reshd, Kashan, Bokhara, and Samarkand.

The list will perhaps serve the purpose of indicating the literary preferences and prejudices of a large body of Jews, many perhaps descendants of the ten tribes, most of them remnants of the captivity of Babylon who did not go back at the restoration of the second Temple. Our knowledge of these Jews has hitherto been strangely scanty. None of the great libraries of Europe possess any large number of their books. Of the fourteen in the British Museum, described by Mr. Margoliouth in this REVIEW¹ in 1894, nearly all were only acquired a few months previously. The Bodleian has I think only three such MSS., of which one² ("Bodl. s. c. 31999, Bible &c.") was written at Koum in 1485. There are none mentioned in Steinschneider's masterly *Catalogue of the Hebrew MSS.* in the Berlin Library, which our veteran Bibliographer has just completed. The Bibliothèque Nationale³ at Paris possesses only seventeen, and even St. Petersburg, besides the *Chuda'îdât* published by Professor Salemann last year, has only two or three MSS., purchased by that eminent Persian scholar in his recent travels in Turkestan. But for philological purposes, the various dialects and

¹ *J. Q. R.*, VII, 119.

² Cp. *infra*, B 1.

³ With two exceptions these are Biblical MSS. with Persian translations. No. 130 is apocrypha (Tobit, Judith, Bel and the Dragon, and Antiochus). No. 1356 is a recent acquisition and not in the printed Catalogue. It contains Persian poems about Jewish persecutions under Shah Abbas II and translations of the Azhâroth (Ihtirâz Nâme) by Moses ben Isaac. *Vide infra* sub T 29 and 44. Cp. Darmesteter's "Apocalypse Persane de Daniel," printed in the *Mélanges Renier*, Paris, 1886.

jargons, transliterated into Hebrew, are of the greatest importance. And even pure Hebrew scholarship has something to learn from these Sons of Babel, who in their isolation from the rest of Jewry, have managed to develop a style of Hebrew composition quite their own, and a liturgy which, by one of the strangest freaks of literary fortune, was hitherto only known to us through a few Chinese fragments from Kae-fong-Foo¹, preserved in Lincoln's Inn Fields!

My MSS. were numbered as acquired, and there is no logical sequence in their arrangement. The following classification of their contents may therefore be found convenient:—

Aruch, *see* Talmud.

Astrology, B 22 c d e, 41 a, 47, 61, 62; T 25, 33, 53, 54, 55, 56.

Belles-Lettres (mostly Persian), B 7, 8, 11, 14 a, 15, 28, 35 a, 38, 51;

T 1, 15, 18, 19, 20, 27, 32, 41 a, 42, 44, 73, 75, 77, 78.

Bible Text, B 4, 26; T 46, 50, 53, 54.

Translations, B 12, 27, 45, 46, 52, 64, and T 16, 27.

Commentaries and Vocabularies, B 2, 3, 31, 34, 49, 50, and T 58.

Calendar, B 1 b, 48.

Charms, *see* Astrology.

Dictionary and Grammar, B 31, 44 a and b, 44 c, 65.

Divans, B 13, 18, 19 b, 22 c, 36, 42; T 3, 4, 6, 8, 17, 21, 22, 30, 59, 69, 72, 74.

Folklore, *see* Astrology.

Grammar, *see* Dictionary.

Illuminated MSS., T 77, 78.

Kabbala, B 22, 33, and T 33, 40, 63².

Liturgies, B 1, 6, 10 b c e, 12 b, 14 b, 16, 17, 19 d, 32, 40, 43, 60; T 7, 16 b, 29, 31, 35, 36, 39, 43, 48, 49, 51, 58, 59, 64, 66, 70, 71.

Maasyoth Stories, B 10 d f, 22 a, 39, 57, 58, 59, and T 26.

Maimonides, *see* Talmud.

Medicine, B 22 f, 29, 56; T 5, 23, 67.

Midrash, *see* Talmud.

Miscellaneous, B 16, 36, 42, 43; T 34.

Talmud, B 5, 9, 10 a g, 19, 21, 24, 30, 32, 37, 38 b, 40, 46, 48; T 2, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 24, 25, 28, 45, 61, 65, 71, 76.

¹ Or Peen-leang .פרץ רץ. See Dr. Neubauer's article, *J. Q. R.*, VIII, 123.

² There were a large number of Kabbalistic MSS. shown to me, both in Persia and Turkestan, but I was not an eager purchaser of this class of manuscript. Those I saw seemed neither novel nor important.

The following is a detailed numerical list of the MSS. acquired in Bokhara and Samarkand :—

B 1. (a) Siddur. (b) מִחְזֹר רִמּוֹן לְר' יִאֲשִׁיָּהוּ ז"ל. (c) פִּירוּשׁ הַמִּלּוֹת. Persian translation of the difficult words and passages of the Bible, the whole תַּנְכ"ך from נח in their biblical order. See B 6 and the special article on the Persian Ritual. Bought from the Turkestan Colony at Jerusalem in June, 1896. Writing and binding both like those of Bokhara. This MS. is more fully described *infra* in the Article on the Persian Liturgy. *Query* written in 1183.

B 2. Rashi's Commentary on the Pentateuch from the beginning to Numbers קִרָּה. With a super-commentary or notes in the margin, occasionally headed גְּלִיזָן ר' אֱלִיעֶזֶר. Bought from the Turkestan Colony at Jerusalem, June, 1896. Writing and binding both like those of Bokhara.

B 3. Nachmanides' commentary on the Pentateuch and super-commentary on the same. Bought at Jerusalem, June, 1896, from the Turkestan colony there.

B 4. Fragments of the Pentateuch, mostly punctuated. From the Genizah in the Old Synagogue, Bokhara. See B 26 and T 46, 50, 53, 54.

B 5. Midrash לֶקַח טוֹב of R. Tobia b. Eliezer, Genesis and Exodus. 4to, many glosses. Buber in his edition knows only two MSS. containing both books. See T 13 and 76.

B 6. Siddur, containing the old Persian Ritual, a complete liturgy. See article on the Persian Rite.

B 7. "The Seven Brothers," vide B 11, 15, 28, 51. Bought of Katan Chachamuf of Bokhara. N.B. This poem is locally known as that of Hannah and her seven sons, cp. Midrash. But in the poem the heroine is Miriam bat Nachum (see B 51)¹.

¹ It is just possible that the confusion between the names of Hannah and Miriam arises from the fact that in the Syrian Calendar, i. e. that of the Nestorian Christians, the 1st of Âb commemorates as well Mary as Solomonis the Maccabean. Albîrûnî, who was a native of Khiva, and contemporary of Hai Gaon, wrote equally well in Persian and Arabic, and had a remarkable knowledge of the intricacies of the Jewish and Early Christian Calendars. In his *Chronology of Ancient Nations*, translated from the Arabic by Professor Sachau (London, 1879), his remark on the 1st of Âb is as follows :—"Fasting on account of the illness of Mary, the mother of Christ; it lasts fifteen days, and the last day is the day of her death. On the same day, commemoration of Solomonis the Maccabean. The magians killed her seven children, and roasted them in roasting

B 8. The Chudaîdât. Bought of Manne Doviduf, Bokhara. See B 11.

B 9. Taanith Megillah Chagigah (Midrashoth from). Abot de R. Nathan (see B 46) Responsa. Written on Adar 25, 1485, by Elijah b. Obadiah b. Elijah b. Obadiah b. Abraham b. Judah b. Manasseh ב"ר'. אדוננו מנהיג דורינו חכם זמנינו מרב יעקב שאלה A שאלה is addressed to ראש בי רבנן בר ר' עלי ז"ל שאלה לר' שלמה ראש. Another is הישיבה ז"ל. This MS. is probably a copy from another consisting of two parts—Midrashoth and Halachoth. The latter is very short and contains הלכות עדיות, הלכות שומרים, הלכות נחלות, הלכות קדושין. There are also excerpts from Baba Bathra, Baba Mezhiah, Shabuoth, Sanhedrin, and Kiddushin. Among the questions addressed to R. Jacob is one as to whether the tail (אליה) is to be regarded as חלב. He answers in the affirmative, and insists on conformity to the oral tradition—על פי התורה אשר יורק. The Aggadic section formerly contained, in addition to the three Masechtoth above mentioned, three others, viz. Joma, Jom-Tob, and Succah. The selected passages largely agree with those of the En-Jacob. Variants from the editions are not important. There are marginal glosses in a later hand. Explanations of doubtful words are often introduced by פי' בה"ע. What "Aruch" is meant is not clear. A large section of Abot de R. Nathan is also given, whether as Halacha or Hagadah, I cannot say. Some of the author's own compositions are added. Perhaps he is responsible for an interesting passage enunciating six dogmas of Judaism: viz. Belief in (a) the Unity of God; (b) Moses his Prophet; (c) the Pentateuch; (d) the Prophets; (e) the Hagiographa; and (f) the Resurrection and Day of Judgment. The paragraph begins בששה דברים דרך יי' וחק של ישראל מחקיים. Some passages are repeated:—p. 16 b = 100, 113-117 = 10-14, 40 = 89, 44 = 140, 68 = 142, 31 = 141.

B 10. (a) הגדה. (b) תפסיר עקדת יצחק. (c) מדרש מעשה מר"ע. (d) מעשיות. (e) לוח קריאת פרשיות המועדים. (f) מעשיות. (g) מדרש. חא"י. Written in Tammuz, 1830, by David b. Jacob הנעלם.

B 11. (a) Hebrew-Persian poem of Joseph ben מולאנא Isaac, known as the "Seven Brothers" שבעה אחים (124 pp.). See B 7, 15, 28, 51. This poem was printed at Jerusalem in 1884. (b) The Poem of Chudaîdât (44 pp.). This was published by Prof. Salemann at St. Peters-

pans." Dr. Martin Schreiner has an admirable review of Albîrûnî in the *Revue des Études Juives* (XII, 258 seqq.), but does not seem to have sufficiently noticed the Jewish side of his Christian references, such as this about the Maccabean saints.

burg in 1897. See B 16. Headed ביידי מו' כוידר צדיק (c) Hebrew-Persian poem headed בידי בידי מו' יצחק כמאל נ"ע (12 pp.). In a later hand. (d) Another poem, beginning בנמי לאמכן אמן כרדם (2 pp.).

B 12. (a) Canticles with Targum. (b) סדר חדש ניסן. Daily lectionary from 1st to 13th Nissan, written in 1860.

B 13. Hebrew and Hebrew-Persian Divan, mostly פיוטים. Bought of Abraham Pinchasuf of Bokhara. Ninety-one poems, beginning as follows:—

1. נפלאים מעשיך; 2. יהלל נים; 3. אשר שירה; 4. ירד אל חי; 5. טם מטע; 6. באתי לגני; 7. לרמק נרוד; 8. אנה אלך; 9. יצא למלך; 10. יצא למלך; 11. אמונים; 12. מי; 13. ישראל מי; 14. אמה לא; 15. אל תשמחי; 16. חצבי לנהרא; 17. יה אימת חלש; 18. יה רכון; 19. גואלי גואלי; 20. אי ליבאסי; 21. שמיני ראש; 22. יודי רועי; 23. נחה עם צאן; 24. יה אל צורי; 25. יונתי זיו; 26. רפא צורי; 26 b (Persian translation of 23); 27. צור ישועתי; 28. דודי מהר; 29. אלהא אן תו; 30. אילחי סליקי; 31. הללי הללי; 32. סוכה ולולב; 33. יפה קול; 34. יה האון; 35. בתולה בת; 36. יה אלהא מלכות; 37. בר יעטפן; 38. יפוצך; 39. ידך גלה; 40. יאחזני כעב; 41. יום ליום; 42. יקו לאור; 43. פטיש; 44. שאה אמד; 45. ציפיתי יומי; 46. (Persian); 47. גון מהי אדר; 48. בהאר אמד; 49. סורו ריו שוד; 50. ככלות; 51. ייניך הטוב; 52. יושב שמי; 53. בורא אתה; 54. יום שמחה; 55. הללויה; 56. יאמר נא; 57. שמהו נא; 58. (Hebrew and Persian); 59. ירום ונישא גבה מאד; 60. אתה גאלת; 61. יישר חילך; 62. ירום ונישא גבה מאד; 63. יישר חילך; 64. ירום ונישא גבה מאד; 65. יישר חילך; 66. ירום ונישא גבה מאד; 67. ירום ונישא גבה מאד; 68. ירום ונישא גבה מאד; 69. ירום ונישא גבה מאד; 70. ירום ונישא גבה מאד; 71. ירום ונישא גבה מאד; 72. ירום ונישא גבה מאד; 73. ירום ונישא גבה מאד; 74. ירום ונישא גבה מאד; 75. ירום ונישא גבה מאד; 76. ירום ונישא גבה מאד; 77. ירום ונישא גבה מאד; 78. ירום ונישא גבה מאד; 79. ירום ונישא גבה מאד; 80. ירום ונישא גבה מאד; 81. ירום ונישא גבה מאד; 82. ירום ונישא גבה מאד; 83. ירום ונישא גבה מאד; 84. ירום ונישא גבה מאד; 85. ירום ונישא גבה מאד; 86. ירום ונישא גבה מאד; 87. ירום ונישא גבה מאד; 88. ירום ונישא גבה מאד; 89. ירום ונישא גבה מאד; 90. ירום ונישא גבה מאד; 91. ירום ונישא גבה מאד.

B 14. (a) MS. Hebrew-Persian, Eldad ha Dani. To which succeed, on different paper and in a later hand, זמירות. . . . יום. . . . (b) בקשות. . . . שבת ומנוחה. . . . Cp. T 29.

B 15. "The Seven Brothers," a fragment, vide B 7, 11, 28, 51.

B 16. Miscellany, Dinim, Poems, &c. A Miscellany containing the following matters:—

2 a. טרפוט 'ע after Maimûni, the end on the preceding page (1 b). At the end of 1 b is the colophon אֵין הַפֶּת בִּירֵאֲדֵרֶאן אֹנִי חַיִּים בֶּן מֹו' אַהֲרֵן שׁוּחַט י"צו.
 3 a. Rules about שחיטה. 3 b. Various elucidations. 4 a, 5 a. Blank. 5 b-10 a. Rules about זיכרון לִישְׂרָאֵל, all sorts of Dinim with the superscription מוֹכְמַסִּי מֹו' יוֹסֵף.
 10 b-13 a. A Persian poem with the superscription (=Muchammasî), about Adam, Noah, the Patriarchs, Joseph, Moses, Aaron, and Elijah. There are twenty strophes each of five lines, the fifth lines rhyming throughout. In the last strophe the author calls himself יוֹסֵף יְהוּדִי, i.e. "the Jew Joseph." 13 a. A Persian poem of ten distiches, ethical apophthegms, with the superscription שְׁעַר פֶּנֶר נֶאֱמָה (Pendnâme, a didactic poem). 14 a-17 a. Blank. 17 b-18. שְׁעַר הַקִּנְיָאָה, Nachmanides' letter to his son. 19 a-20 a. Blank. 20 a-21 a. An ethical disquisition in Hebrew about the tongue. With 22 a begins a new book headed by three Persian distiches. 22 b. Various memoranda, inter alia, אַבְרָהָם בֶּן אַהֲרֵן עַד. The same name occurs on the otherwise blank p. 13 b. 23 a. The following reference to the owners of the poem about the Seven Brothers, infra 43 b-84 a: זֶה הַפֶּתִי דֹאֲדֵרֶאן שְׁלִי זֶה שְׁלִי לְעוֹלָם וְזֶה זִכְרִי הַצֶּעִיר מֹו' אַהֲרֵן שׁוּחַט בֶּן מֹשֶׁה. 23 b-24 a. Blank. 24 b. The name אַבְרָהָם בֶּן אַהֲרֵן (cp. 22 b). 25 a. פִּיגְרִי תוֹ זֶה הַפֶּתִי, as on p. 23 a, adding בּוֹכָאָה יַע'ה. 25 b-27 a. Blank. 27 b-41 a. The Poem of Chudâidât (edited by Professor Salemann at St. Petersburg in 1897) with the superscription אֵין נֹמִי מֹו' כֹּדַאִידֶאד.
 41 b-42 a. Blank. 42 b. The following bibliographical note: זִכְרוֹן דְּבָרִים מֹו' יוֹסֵף שְׁאֲעִיר: בֶּן מֹו' יִצְחָק בֶּן מוֹלֵאִי רִזִּי בֶּן מֹו' מוֹסֵא שְׁחִיבֵר ז' אַחִים שְׁנַת ה' תמ"ח לַיְצִירָה וּבִשְׁנַת הַתִּק"ט חִיבֵר שְׂרָח אֲנִטְיוֹכּוֹם וְשְׂרָח מִרְעָה בְּבִשְׁנַת הַתִּקט"ו יוֹם עֶשְׂרִי י"א לַחֲדָשׁ נִסָּן לְבֵית עוֹלָמוֹ נִפְטַר נח"ע. וְחִבְרָיו הִיוּ מֹו' אַחֲבָךְ וּמֹו' אֱלִישֶׁע וּמֹו' שְׁלֹמָה תְּנֻצָּבָה הוּא מֹו' שְׁלֹמָה אֲשֶׁר כָּתַב שְׂרָחִי אֲנִטְיוֹכּוֹם פַּעַם אַחֵר (sic) יֵצֵא לְאוֹר שְׁחִיבֵר מֹו' יוֹסֵף נ"ע וְכֹלָם נִפְטְרוּ לְמַדִּינַת בּוֹכָאָה. The writer therefore of the "Seven Brothers" was Joseph ben Isaac, who wrote this poem in 1688, and two other works in 1749, and died at Bokhara on Friday, 11th Nissan, 1755. His friends, "brothers in poetry," were Usbek, Elisha, and Solomon, who also died in Bokhara. The last, Solomon, wrote a "Story of Antiochus," after the poet, Joseph ben Isaac, had composed a similar work. On

¹ Vide *Z. D. M. G.*, Nöldeke, LI, 669, 1897, and Fränkel, ib. p. 681. Nöldeke, *Lit. Centralblatt*, 1884, 388. Salemann in Kuhn's *Literaturblatt Orient. Phil.*, II, 74, Horn in Streitberg's *Zeitschrift*, II, 132, and Bacher in Brody's *Hebraeische Bibliographie*, III, 1, and in the *Z. D. M. G.*, 1898.

p. 42 b are other dates, לשטרות, the last as late as 2190 Sel=1879. 43 a. Blank. 43 b begins the poem of the "Seven Brothers," headed by the writer's name אהרן שוחט בן מונאזאן פינרי (cp. 23 a). He copied it between the 1st and 17th of Tammuz. 43 b-84 a. The poem itself. This comprises also several prose pieces. The last paragraph is devoted to the date of its composition, 1999 Sel = 5448=1688. On p. 84 b is the copyist's colophon. He copied it between the 1st and 17th of Tammuz, 5590=1830. 84 b. Three Persian verses. 85 a. Sundry memoranda. 85 a-88 a. Persian prescriptions—medical and prophylactic. 88 b-89 a. A Hebrew poem about Joseph, in twenty-four distiches. Superscription: סימן ישראל. 89 b. Persian prescriptions. 90 a-91 a. Sundry notes. 91 b-92 a. Persian prescriptions. 92 b-93 a. Persian verses, mostly erotic, probably extracts from non-Jewish Persian poetry. 93 b-94 a. Hebrew-Arabic list of words, headed נפסי ערבי¹. 94 a-95 b. Memoranda.

B 17. A Hebrew-Persian Siddur. This is much later than B 6, and has not many variants from the modern Sephardi Ritual printed in Leghorn.

B 18. Hebrew and Hebrew-Persian Divan שירות. Bought of Elazar Aronuf "Melammed" of Bokhara.

B 19. (a) Maimonides' יד החזקה (נשים 14-19). See B 20, 30, 48, and T 14, 24, 65. (b) Poems in praise of 16 Tanaim such as Jose b. Joezer, Hillel, and ר' שמעון בן נתנאל. (c) Fragment of הגדה (14 pp.). Bought of Elazar Aronuf Melammed of Bokhara.

B 20. Maimonides' יד החזקה. The whole, including the מבוא, but imperfect. Large 4to. Bought of Elazar Aronuf "Melammed" of Bokhara.

B 21. Aruch of R. Nathan b. Jechiel of Rome. Written at Isphahan, 14th Adar, 1813=1502. by אצפאהון דהוא קאים על זרין רוד. ישי נפשו בטוב תלין חורעו יירש b. סימן טוב. b. ישווע. b. Joseph b. יעורוהו אלקים ראש הקהל הקדוש פארפאהוני סומה טוב Isaac ארץ b. אינסת שימוש תילין יהיה אור מנכח. Then follows ע"ר א"ב — רשות אשרי. Then a ע"ר ת"ש רשות כאל. Then a ע"ר א"ב רשות אסף. Then a ע"ר ת"ש רשות תפלה. Then a copy of a charity letter, dated 23rd of Tishri, 1522, and copied 1st of Tammuz, 1523: זהו נוסח איגרת של צדקה ששלח הרב ר' שבעה דמאוונרי (of Demavend) ביד הזקן ר' שלמה גילאני to the congregation of (Kashan) כאשאן in aid of Solomon

¹ Perhaps לפסי=לפסי.

B 33. Kabbala. Conjurations and spells.

B 34. Abbreviated הטורים, בעל, Gen. and Exod. to משפטים. 16mo.

B 35. (a) Ben Sira. Alphabet in Hebrew-Persian, written חיל פסח מועד, 1681. 16mo¹. (b) In a smaller hand the Azharot of Ibn Gabirol. Hebrew and Persian (cp. B 38). (c) The חקר דרכי נעימות. (d) The אלף אלים, beginning . . . אלף אחי. (e) The רשות יהודה הלוי בן שמואל ז"ל by ברבי אצולה מריה הקרש. (f) תחיש ישועה לנו אלהי אלהים, beginning לספר רביעי ספר. (g) Ditto תחנונים לרבי יצחק. (h) אשחר למלכי בכלעת אסלדו, beginning חמישי תחנונים לרבי סעדיה הנאון ז"ל. (i) נפלאים מעשיך, beginning גיאת. (j) Ditto שמואל ז"ל. (k) אבינו אומר ואהבה בצפצופי. (l) הקדמות שקורין ט"ו שירי המעלות על דרך אלפא ביתא. The scribe signs three or four times his name ל"ו אברהם.

B 36. Hebrew-Persian Divan. (a) ² Hebrew-Persian poems, nine stanzas, of five lines, מוכמסי מו' יוסף. (b) Ditto. סעדי. (c) Ditto. also of Moulley Joseph, seventeen stanzas, subscription about יוסף גיור. (d) Philtres for a crying baby, an enemy, &c. (e) 180 lines, Hebrew-Persian. (f) Hebrew poem on Moses by R. Eleazar Cohen, another by ר' סימן טוב. (g) Hebrew-Persian poems by מ' עזיאל, &c., by R. David b. Abraham b. מחנ' . (h) Tikkun for מו"ש and ר"ח. (i) קלידהי. (j) קלידהי נמאו. (k) קלידהי בארה. (l) poem about Samarkand, 85 pages. (m) מוכמס, eighteen stanzas of six lines; many other poems, one headed מו' טופולי; another מוכמסי עובדולא כא. MS. written by Simcha b. David הרבי בנר קלידהי דוד הקטן קלידהי קש. Sabbath Hymns, גולי מו' מושפיקי גולי שיראן בחרי טביל מרסיהי מולא אעלא ע"ה מוכמס מו' סירא, &c. and נזמו מו' יוסף בחרי טביל מו' יוסף. Owner's autograph: זה השירה אנ דוד דיקאן שוחים.

B 37. הישר. כ' הישר. Written at Herat (חראט), the 21st of Shebat, 1773, by Judah Nissim ben כא"א. Bought at Samarkand. (220 leaves, the first six missing.) This is apparently copied from the Venice print.

B 38. 157 leaves. 12mo. First seven leaves missing. Bought of משיחן אברהם עולמא (Ulama=teacher). Written in 1806? (a) Miscellanea Poetica. Hebrew and Persian פיוטים for weddings, circumcisions, &c. Authors: סימן טוב, Israel b. Moses, שבתי, צאלא, Abraham b. Levi. (b) 54. תפסיר כל ישראל. Ethics of the Fathers, with Persian translation. (c) 109. אזהרות of Ibn Gabirol, with poetical Persian translation. (d) 112. תפסיר שמור לבי אז מערפת.

¹ Cp. T 37 and 41 b.

² Cp. B 16.

תפסיר בצל שדי 128. (e) כה"ר שמואל בר המ' מלא פיר אחמד וצ"ל מנשה בן המ' א"א שלמה מ' אלעזר לקב כאני אחסה. Written by שדי in בקשות ר"ת חזקיה 154. (f) צור משלו אכלנו (g) A Piyut, in another hand, and in yet another hand (h) שוקרי דלתותיך, acrostic Samuel b. Nissim. (i) A Piyut, שדי ישקף. (k) A Piyut, בורא עולם אדיר. N.B. The owner told me this MS. came from Meshed.

B 39. מעשיות. A collection of over fifty stories. Partly from the Venice 1599 edition of the חבור המעשיות והמדרשות וההגדות, but with variants and the stories in a different order. Partly from the Midrash of the Ten Commandments, and partly from the עושה פלא. (Vide Gaster Sefer ha Maasyoth 18.) Written in שרהסבזו, Shahr-i-Subz, in the hills near Samarkand, but in the Khanate of Bokhara in Adar, 1866, and bought at Samarkand.

B 40. בקשות חמירות חנוכה פורים וכו': תיקון שבת ר"ה.

B 41. (a) Astrology, ten chapters, imperfect. See T 56. (b) אחד ריבת מים (c) מי יודע — שיר לר' בנימין עם היין. (d) ריבת שבת ומועד. (e) Hymns. (f) Biblical Mnemonics. (g) Memoranda.

B 42. 91 Poems and Piyutim. Hebrew and Persian (102 pp.).

B 43. Miscellanies. (a) Arranged chapter by chapter, I. פירוש ס' אהבה כתבתי אני, Maimonides; II. פירוש ס' זמנים, Maimonides. כונה גול בן מולא משה גויסנדה פי אוכאך שווד 1704=לשטרות 2016. כונה גול בן מולא משה חכים בר כונג מולא הנולדה, ס' באור מלות התורה, written by תפסיר 22nd of Tebet, 1468=1708. Gen. i. xxxii. (c) A list of Song of Songs, Lamentations, Ecclesiastes, Esther. (d) A list of Psalms 3, 5, 11, 15, 19, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 36, 40, 49, 61, 66, 68, 84, 86, 91, 101, 145. (e) פ' ס' מדע, Maimonides, &c., &c. (f) ליקוטין תפסיר יהושוע אוהרגום. (g) תפסיר ישעיה. (h) תפסיר משלי. (i) קשיא ס' עזרא. (l) קשיא ס' דניאל. (k) תפסיר נחמיה ליקוטין של בראשית רבא. (o) קשיא ס' דברי הימים. (n) תפסיר נחמיה. (p) מעשה ישו. (q) מפורש מתנות כהונה much longer than (b). (r) A comparison of the months of three calendars. Hebrew and Persian characters. (s) מהאיי ישראלן מהאיי תאניבן מהאיי רומיאן. Copied from print at Venice, 1574. (t) הלכות שחיטות ובדיקות. (u) Copy of Maimonides' הלכות שחיטה. (v) פ' כל המלות זרות. (w) פירוש ס' יוחסין. (x) מפורש במשניות פרקי ר' ע' מעשיות גמרא. (y) Extracts from אליעזר בן הורקנס 19 and 20.

B 44. (a) The Persian-Hebrew Dictionary ס' המליצה, composed in 1339, of which the fragment in St. Petersburg is described by Professor Bacher in Stade's *Zeitschrift für die A.-T. W.*, XVI, (1896), p. 242. That fragment is there stated to be unique. The codex begins אתחיל לכתוב ספר המליצה בשם האל אשר לו הגדולה והעצה. Its 355 pages comprise almost the entire work. The end of ש, the whole of ת and parts of מ and נ are missing. (b) At the beginning are fragments of another copy of the same work, twenty-four pages, from letters ב, ג, ד, ה. (c) Another copy of the same work, beginning with letter י (Article יידי) till end (pp. 3 a-154 a). Bound up with it, as a supplement, are pages from letters נ and ר. At the end is a colophon stating that it was written on the 8th of Kislew, 1491, by Moses ben David bar David bar David for (בשביל) Jacob b. Judah b. Joseph. This codex contains after the dictionary (pp. 135-172) responsa שו"ת about slaughtering and the dietary laws.

B 45. The Haftarothe of the Persian Rite, with the Targum and Hebrew-Persian translation, verse by verse. 4to. Bought of Abo Chachamuf of Bokhara. E.g. That for כי תשא begins 1 Kings xvii. 24-xviii. 39, instead of xviii. 20-xviii. 39. That for second day of Passover 2 Kings xxii. instead of xxiii, no דנהמתא ז. The rubrics of the festivals in Aramaic, e.g. for Passover דניסן קרמאה רניסן. See B 52.

B 46. Proverbs, Song of Songs, Ecclesiastes. Hebrew and Persian. Mas. Derech Eretz Zutta. MS. numbered כה to קמו b. (a) *Proverbs*, כה to פג b. Hebrew and Persian in consecutive verses. vii. 4 to end. ס' כונאן אנור פוסר יקחאן קיצה נופטאראן מרד xxx. 1 is translated באיתיאל ובאיתיאל ותואנסתם : Cp. Septuagint παύσαι and Theod. δυνήσονται. The number of verses is given as ט"ז תתק, i. e. 916, not 915 as in our Massorah. (b) *Canticles*, ditto, לו to פד b, 117 verses as with us. (c) *Ecclesiastes*, ditto, לו to קיט, 222 verses as with us. (d) פרק קלא b. Important variants from and additions to the מאיר פרק ר' חטא. (e) פרק יראת חטא, ditto, קלא b to קלא b. (f) מי שהוא תלמיד חכמים לא יאכל פרק begins קמו wants end. This פרק begins מעומד וכו' and ends with the Persian translation of כל המזלזל בדבר אחז מדברי תורה וכל. The last three chapters are like chapters 1, 4 and 5 of מסכת דרך ארץ זוטא. But they are longer, notably cap. 5, which was hitherto only known from Machzor Vitry.

B 47. Divination by Bible.

B 48. (a) Maimonides' Erubin ה' עבום ה' תשובה. Fragments of the יד החזקה. (b) Calendar, 12 pp.

B 49. תפסיר חז"ת. Vocabulary of difficult words in the Pentateuch with explanations in Persian. האזינו to וארא. See B 50.

B 50. תפסיר תנ"ך. Vocabulary of difficult words in the Bible (Pentateuch, Kings, Ezekiel, Esther, Canticles, Joel).

B 51. The Seven Brothers (fragment, 14 pp.). See B 7, 11, 15, and 28. Headed בדרגה רבי גליל או נומי מולא יוסף בן מולא יצחק נ"ע זלה"ה וצ"ל קיצה קיצר הרשע ומרים One stanza is headed בת נחום.

B 52. *Haftaroth*. Hebrew and Hebrew-Persian in consecutive verses. Those for Genesis, Exodus, and Leviticus very incomplete. Those for Numbers, Deuteronomy, and the Festivals, &c. almost complete.

B 53. Divination by the Letters of the High Priest's breastplate אורים ותומים. The mythical work attributed to the LXX of the Septuagint.

B 54. Divination by letters. שאלות גורלות וחשובות.

B 55. Divination. הגורלות ס' attributed to Ahitophel, כך צוה אחיתופל המכתב.

B 56. Medical. Prescriptions in Hebrew.

B 57. מועשיות. Fragments, including the אבא יודן about Charity.

B 58. מעשיות. A collection of stories from the חיבור המעשיות.

B 59. (a) מעשיות. A large collection of stories, mostly printed in the עושה פלא, but several from the מהישועה (b) Miscellaneous. Aphorisms, &c.

B 60. Fragments of Siddur. The Evening Prayer (מעריב).

B 61. Astrological charms, &c. Love-philtres. Miscellaneous leaves from the Bokhara Genizah.

B 62. Astrological charms.

B 63. Pentateuch with Hebrew-Persian translation (cp. Catalogue of Bibliothèque Nationale 72 and 73, and Steinschneider's *Jewish Literature*, p. 123). The first sixteen pages and the last two are in a later hand and on later paper. On the title page and at the end are several family notes with various dates between 1778 and 1849. The title in the later hand is as follows:—סדרן חמש מנלות מכל מקרא ומקרא כתבתי תפסיר בתוכו בשביל חסר לב שאינו יודע תפסיר ואחר כך נפל מזה התורה שלשה פרשיות ואני כתבתי אתו בחמישי בשבת בהוא עשרים יום לחדש כסליו בשנת חמשת אלפים וחמש מאות ששה ושלשים בונה ירושלם יי כדחי ישראל יכנס הרבי כאנדר דועא טמע דארסי זנבי בן בנדה גונה נארם. Bought of Abo Chachamuf.

B 64. The Cusari of Jehuda ha Levi, in a Persian hand. In the margin a date הקל"ו לפ"ק, i.e. 1395. At the end of the second part owner's signature שלי הצעיר פינחס קטן. Bought of Abo Chachamuf.

B 65. Kimchi's מכלל ס' שרשים, being the second part of his. Cp. B 31. In the margin of the 16th page a date לשטרות א'תתס"ח, i.e. 1557. Bought of Abo Chachamuf.

Bokhara proved at least as interesting for its printed books as for its MSS. Among those I bought were:—

A. The Pentateuch, Targum, and Rashi, printed at Ixar, Spain, in 1490, with MS. glosses and corrections. At end of Genesis the note הוגה מספר כתיבת עזרא, and at end of each of the other books הוגה מכתר אשר הוגה בן אשר.

B. The Constantinople prints of Taanith and Megillah. I know only one other copy. Unknown to Rabinowitz.

C. Editio princeps of the כל בו.

D. Fragment of the Machzor Catalonia, Salonica.

The following, half print, half MS.:—

E. Print, belonging to Joseph ben Moses כלנתר, Constantinople, 1560. Last 15 pp. copied in MS. Colophon of copyist: משה לבית לוי אני מולדי בארץ נזירה ונתגלגלתי מארץ מולדתי לעיר בוכארא, וה' יודע מאיזה גלגול באתי לכאן וכתבתי חסרון זה הספר בשנת התפה, i.e. 1724.

F. Print, ed. princ. of Ibn Verga's שבט יהודה, chaps. 17 to end, with the supplement. To which are appended two original letters, a Hebrew letter of 1782, and another undated, in Persian, to Meshed, signed by אור שרגא at יזד Yezd, to introduce יאורא and יצחק כוהן בן יאורא respectively.

The following Hebrew-Persian prints, only two of which are mentioned by Salemann:—

G. ס' כתר מלכות עם העתקה בלשון פארסי.

H. ס' איוב מלכות עם העתקה בלשון פארסי והפטרה של תשעה באב. Both printed at Jerusalem, 1895, by Zuckermann. Translations by Solomon, called פנחס בן פנחס of Samarcand, from whom I bought them.

I. ס' שיר חדש . . . קול רנה . . . על הני גבירי . . . בעוב"י בוכארא. אוחנא Jerusalem, 1889, by Raphael.

K. ס' משלי עם תרגום פארסי יהודית by Benjamin b. Jochanan ha Cohen of Bokhara, Jerusalem, Luncz, 1885.

L. The שבעה אחים of Joseph b. Mal. Isaac and many others. Jerusalem, 1884.

The following are the MSS. from Persia proper¹ :—

- T 1.** Kalila va Dimna כַּאסְתוּר 'ס' שְׁכַר וס'.
- T 2.** Translation of Aboth. תַּפְסִיר מִסְכַּח אֲבוֹת. See B 9, T 25 and B 46.
- T 3.** Divan. בִּקְשׁוֹת וּפְזֻמוֹנִים.
- T 4.** Divan. Poems, Problems, אֶלְמַעְמָא.
- T 5.** Hebrew-Persian Medical Dictionary.
- T 6.** Divan of Muley Solomon מַאֲלֵי שְׁלֹמֹה.
- T 7.** תַּפְסִיר עֲקִידַת יִצְחָק.
- T 8.** Persian-Hebrew Divan.
- T 9.** Persian-Hebrew Midrash.
- T 10.** דְּרָשׁוֹת, Homiletics.
- T 11.** יוֹרָה דְּעָה וס' בְּרֻכּוֹת.² Written at Shiraz (?), the 27th of Kislew, 1476.
- T 12.** The Aruch.
- T 13.** Midrash.
- T 14.** Maimonides, Vol. i, יֵד הַחֻקָּה.
- T 15.** מִלְחָמוֹת ה'. The wars of Joshua with the Philistines. Bible stories in Persian verse (?) by Muley Shâhin. Cp. B. M. Or. 4732.
- T 16.** Esther and Divan. (a) תַּפְסִיר אֶסְתֵּר. (b) פְּזֻמוֹנִים. See T 27 (a).
- T 17.** Hebrew-Persian Divan.
- T 18.** Barlaam and Josaphat, Shazada Sufi. Hebrew-Persian translation of בֶּן הַמֶּלֶךְ וְהַנִּזִּיר. See T 20, 41, 75.
- T 19.** Sayeb.
- T 20.** Shazada Sufi.
- T 21.** Divan.
- T 22.** Divan.
- T 23.** Medicine. Written at מִקְעִשְׂיָא, 15th of Tebet, 1495.
- T 24.** Maimonides, Vol. ii, יֵד הַחֻקָּה. See T 14.

¹ Unfortunately many of these MSS. are still on their way to England. Although they left Teheran by caravan in Dec. 1896, via Shiraz and Bushire, they need not, I am told, be despaired of. I now (June, 1898) hear that they had been detained at Bushire, but have at last been released. In their absence, I have been unable to give fuller descriptions of these MSS.

² This is, perhaps, a MS. of the Tur.

T 25. Hebrew-Persian translation. Aboth פרקי אבות, by R. Paltiel.

T 26. מעשיות.

T 27. Hebrew-Persian translation. Esther and Targum Sheni תפסיר מגלה ותרנום שני.

T 28. (a) ערוך. (b) מחלוקת בן אשר ובן נפתלי.

T 29. Hebrew-Persian translation of Ibn Gabirol תפסיר אזהרות. Cp. Paris MS. 1356 and supra B 14.

T 30. Hebrew-Persian Divan of Israel ben Moses.

T 31. Hagadah.

T 32. הדרת זקנים, פטירת משה.

T 33. Hebrew and Hebrew-Persian Divan.

T 34. חרבן הבית.

T 35. (a) Hagadah. (b) תקן חצות.

T 36. תיקון שובבים.

T 37. Ben Sira Alphabet ונבוכדנזר. This copy is referred to by Dr. Neubauer in the Clarendon Press edition of Ecclesiasticus. To his list of prints of this Alphabet should be added the Calcutta edition, with a copy of which R. Hezekiah Cohen, the Chacham of Bokhara, presented me.

T 38. פטירת אהרן ומשה. See T 62, 68.

T 39. זמירות שבת.

T 40. Hebrew-Persian Divan.

T 41. (a) Shazada Sufi. (b) Ben Sira Alphabet. (c) Targum Sheni. (d) זמירות.

T 42. Hebrew-Persian Historical Stories.

T 43. Hebrew Prayers.

T 44. Persian poems as to the persecution of the Jews under Shah Abbas the Second in the seventeenth century. Cp. Paris MS. 1356.

T 45. Midrash on Genesis.

T 46. Pentateuch. Written at Ispahan in 1571.

T 47. (a) פטירת משה. (b) עליית משה למרום. See T 60.

T 48. יאדגר המכונה יוסף by עטרת מלכות.

T 49. Hebrew-Persian. מידוים תחנונים לר' אלישע בר שמואל.

T 50. Fragments of Pentateuch.

T 51-2. Hebrew-Persian Prayers.

T 53. Fragments of an Ancient Massoretic Bible from the Genizah נניזה at Yezd. Injured by fire.

T 54-5. Other fragments of the same Bible as 53.

T 56-7. ספר גורלות.

T 58. Hebrew-Persian translation of Prayers and Haftarothe.

T 59. זמירות ישראל.

T 60. (a) פטירת משה. (b) תפסיר כל ישראל. (c) Eldad the Danite הוחכם השלם. (d) Hagadah. For (c) cp. B. M. Or. 4731. *J. Q. R.*, 1894, p. 119.

T 61. שאלות. Responsa.

T 62. פטירת אהרן. Fragments.

T 63. Divan.

T 64. נתנאל בר משה by אזהרות.

T 65. Maimonides' פירוש משניות.

T 66. Hebrew-Persian translation of the Hagadah.

T 67. Medical MS.

T 68. פטירת אהרן.

T 69. Divan זמירות.

T 70. Hagadah incomplete.

T 71. לימוד שבת.

T 72. Divan.

T 73. חכאית פארשה זארה בכארא. The story of the Prince of Bokhara.

T 74. Divan. Seventy songs. From Yezd.

T 75. Shazada Sufi. Translated from Abraham ben Hasdai's בן השלך והנזיר.

T 76. Midrash טוב לקח. Exodus, Leviticus, Numbers, and Deuteronomy. From הברכה to משפטים.

T 77. The Story of Youssof and Zuleikha by Jāmi, with an illumination.

T 78. Nizami's Romance, "Khostaw and Shirin," transliterated with twelve three-quarter page illustrations, highly coloured. The copy of Nizami's "Haft Paikar" in the British Museum (Or. 4730), referred to by Mr. Margoliouth¹, is similarly illuminated. Cp. T. 77.

T 79. Prayer-book. Persian Rite. From Shiraz. See my Article on the subject, in which this is one of the MSS. collated. It is

¹ *J. Q. R.*, loc. cit.

a volume of Saadia's Siddur compiled for the Persian use, and was written in 1564. The volume comprises the prayers for the fast-days, New Year, Atonement, and Tabernacles. Sent me by Azziz Ulla of Teheran through Professor Ross, in Dec. 1897.

II. THEIR RITUAL.

This Liturgy is of considerable importance, for it is that adopted by the Babylonian Jews. Yet it has hitherto been almost unknown. The Chinese fragments of Kae-fong-foo contained Persian rubrics, and a couple are dated in the first quarter of the seventeenth century, and one or two are described as written by a שליח. Dr. Neubauer, in his valuable article on "Jews in China," in Vol. VIII of the JEWISH QUARTERLY REVIEW, discusses the meaning of this term שליח or "Messenger." It is most unlikely that it means "Messenger of God" or "Messenger of the Congregation" (=Reader). It is probably an itinerant Rabbi from abroad, sent to collect contributions. I have myself met such a שליח, both at Teheran and Bokhara, who had been sent there from the Holy Land. But having regard to the handwriting of these fragments, and the Persian words interpolated therein, it is more probable that the Chinese שליחים were natives of Persia, who had arrived via the Persian Gulf, India, and Nankin, or of Turkestan who had made the overland journey, along the road soon to be traversed by the Manchurian Railway. It was therefore not too hazardous a guess that in them was to be found a trace of the Persian Ritual. And this guess, as will be seen, has turned out to be well founded, although curiously enough these strange Chinese-looking scripts vary less from the ordinary and known rituals than does the early Persian Rite of which B 6 is a model codex. The strangest part of the matter, however, is that nobody seems to have suspected that this Persian Rite would turn out to be founded on the Siddur of Saadia Gaon, whereas all our European rituals are founded on that of Amram Gaon.

Steinschneider discovered Saadia's Siddur in the Bodleian Library, and has described it at some length in its Catalogue, 2203 seqq., as well as in a privately printed pamphlet.

Dr. Neubauer rather anticipated that the Persian Prayer-book would be like that of Yemen, which he expressly emphasizes as *not* Saadia's. Many of the liturgical fragments which I found in the famous Genizah at Fostat in the Christmas Vacation of 1895 belong to the same ritual, and Dr. Schechter has, of course, many more. An additional proof, if proof were needed, that this Fostat synagogue was the favourite place of worship of the Babylonian and Persian visitors to Egypt.

As will be seen, I have three codices, similar in character, the collation of which enables us to reconstitute this long forgotten Liturgy, and the Chinese fragments have also been referred to where their variants were interesting. So far as I can gather, there are no other copies of the סידור פרס in any known library. I made diligent inquiry, both in Persia and Turkestan, but it was excessively difficult to find or even hear of the existence of a different prayer-book than that of the printed editions. B 6 was in loose pages and purchased in three fractions. The prints of Leghorn and Warsaw and Vienna have completely replaced the old *Minhag*, and to-day the Persian Jews are, to all intents and purposes, Sephardim. In Bokhara there seems to have been a curious reason for this, more potent than the uniformity imposed by the printer. Some 150 years ago, they say, a learned man, R. Abraham Mammon, whose descendants are to-day of the *élite* of the Jews of Central Asia, journeyed from Morocco to distant Bokhara and persuaded his co-religionists that, like himself, they were descended from the Jews exiled from Spain and Portugal, to whose ritual it was therefore their duty to conform!

Of the three copies, one, B 6, which I bought in Bokhara, which is nearly complete, I will call A. Another, B 1 (incom-

plete and with other matters), I bought from the Bokhariots at Jerusalem. It may have been brought there from Samarkand, Tashkend, Khokand or even Mergalan. I call it B. And a third, T 79, from Shiraz (via Teheran) which I have just acquired and call C. A is a beautifully written large octavo of 438 pages, besides a few that are missing. It is evidently written by a Persian scribe, perhaps by חזקוני Halevi (p. 57), and is carefully punctuated up to page 416. There are long and important glosses on pages 56, 57, 89, 118, 118 a, b, 120, 121, 122, 123, 125, 139, 209*, 224, 235, as well as several minor interlineations and a few corrections. The gloss on 209 is important as giving a clue to the geographical distribution of the Ritual. The benediction on crossing "the sea" is said to refer to the sea traversed on going to Palestine and Egypt, i. e. not the Caspian sea.

Codex B has but little of the prayer-book proper, but contains more Selichot than A, several forms of marriage contract, various notes and "Dinim," a complete calendar from 1183 onwards, and, in a later hand, a complete Hebraeo-Persian vocabulary of all the difficult words in the Bible, quoting Rashi, &c.

Codex C is a volume of Saadia's Siddur compiled for the Persian use. It covers the fast days, New Year, Atonement, and Tabernacles. The text appears to closely resemble that of the famous Oxford MS. identified by Steinschneider, and described on p. 2210 of his Bodleian Catalogue. It was written in 1564 and is therefore later than B, but probably earlier than A. The Hebrew text is punctuated throughout, the Persian translations, however, are not. It contains several Piyutim, &c., hitherto unknown, but the ordinary prayers are in a less extended form than A, and like the Chinese fragments approximate more closely to our own Liturgy. The variants in A, many of which are given below, are remarkable as evidence of greater individuality than might have been anticipated from such

conservative people as the Asiatic Jews, and seem to show that Bokhara had a liturgy of its own, though there can be no doubt that, in the main, Saadia is the common guide to all three codices. The Selichot in all three are almost exactly the same, C adds Hosannas, and B completes the few missing pages in A. It is not impossible that the divergence in Bokhara is due to its geographical position, for, till recently, it was much less accessible to foreign influence than Shiraz which is near the Persian Gulf and on a good road.

Codex C has 561 leaves, each page of which comprises 12 lines written in a bold Persian hand. The MS. begins with the heading:—

מוקדמה צלותא מן קוול ר' סעדיה בן יוסף ז"צ לברכה ול'. Then come two Selichot אנשי אמונה and אנשי עורכי. Then eight Selichot אז מאמר חכמים אבר תענית נמאעא. Then two for the 17th of Tammuz, eleven for the 9th of Ab, three for the 3rd of Tishri, two for the 10th of Tebeth, three for "Taanith Purim." Then, p. 187, the service for the New Year, including in the Mussaf the well-known יתנו תוקף ובכן without any indication of authorship. Then, p. 240, prayers for the Atonement Eve, with *no* נדרי, but, after the Amedeah, hymns לרבונו ר' יהודה הלוי מערבי זק"ל, viz. אחד איהר. . . . ולא אפחר. &c. Next the Service for Atonement Day. On p. 255 a זמרה לצום רבא, on p. 257 the אין כאלהינו in the order שבה ותהלה אתחיל לספרה. On p. 277 a Piyut headed ואיטא מן קוול רבי שמואל בר נסי זצ"ל. Probably this Samuel bar Nissi is the author of a Piyut in the Algiers Machzor, beginning שעה שועי¹. Perhaps, too, he is the Nagid of that name mentioned in the Tachkemoni by Alcharisi as his contemporary. On p. 287 there is another Piyut of his (?) beginning נשמת כל אמוני מעלה, in which the twelve tribes, months and constellations are contrasted. On p. 318 b is the long ברכי נפשי by Bechai ha Dayan ben Asher, who lived at Saragossa in 1290; a Hebraeo-Persian translation follows the text. On p. 338 is a Confession (יודוי) by R. Nissin Nahoraini. This is probably Saadia's con-

¹ Vide Dukes, *Ginze Oxford* 62.

temporary whose adventures are described in the **עולם זוטא**. On p. 366 comes a prayer (רבון העולמים אחותני רעדה) by מבשר. Is this the Gaon Mebasser who died in 926? Jose ben Jose's ² **אזכיר גבורות** is also given with a Persian translation (pp. 393 to 416). Then come thirteen Selichot for Shacharit Kippur (416), seven for Mussaf (458), several prayers for Mincha (468), and three Selichot for Neila (512). There is no trace of the **שמות** at the end of the Kippur Service. On p. 515 b begins the Tabernacles Service, Hallel, and notably twenty Hosannoth arranged for the seven days, but several pages are missing, and there seem to have been originally twenty-eight.

Many of the less easy hymns and prayers are translated into Persian, and this feature may perhaps be regarded as an indication of some ignorance on the part of the congregation for whom they were intended, for there is none of the involved composition and extraordinary vocabulary which distinguishes the Piyutim of Kalir and his imitators.

For the sake of convenience it seems desirable to regard A as the model codex, to describe it rather fully and to note the more important variants from it shown by Codices B and C and the Chinese fragments.

Codex A begins with the **קבלת שבת** :—

A 1. Sabbath Eve Service :—Ps. xcii and xciii followed by Prov. iii. 16; Ps. xci. 16; viii. 10 and xlii. 9 (**אורך ימים בימינה בשמאלה**) (**עושר וכבוד**).

Texts as to length of days.

Then **מעריב שב שבת** beginning Ps. xxv. 6 and xx. 9. Then **ברוך יי' המבורך שמו וזכרו תמיד** and the response **רבנן ברכו וכו' השכיבנו**. Many minor variants—a very short **השכיבנו**, viz. **השכיבנו** וי' אלהינו לשלום והעמידנו מלכנו לחיים ולשלום ופרוס עלינו סוכת שלום כדבר שנאמר וישב עמי בנוה שלום וגו' Isa. xxxii. 18 (vide Zunz, 12) ending **ברוך הפורס סוכת שלום עלינו על ישראל עמו ועל ירושלים עיר הקדש**. After **השמיני** come **ענינו** and **וישבחו העם ביום השביעי** and **יראו ענינו**, terminating with a long **ברכה**, which ends **אמן** והוא ימלוך לעולם ועד.

¹ Vide Neubauer, *Anecdota Oxoniensia*, II, 79, 80.

² Vide Steinschneider, *loc. cit.*

Then a Kaddish slightly varying from the Sephardi' but almost identical with the Chinese. Then the Amedeah, headed בעד בלחש גויד (pp. 11-17).

The Amedeah begins:—

יִי שִׁפְתֵי תִפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלַּתְךָ בִּא"ה . . . הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא
אֵל עֲלִיּוֹן מֶלֶךְ רַם מוֹשֵׁל עַל כָּל גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל זֹכֵר חַסְדֵי
אֲבוֹת וּמִרְחָם עַל בְּנֵיהֶם וּמֵבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם וְלִזְרַעַם אַחֲרֵיהֶם לְמַעַן
שְׁמוּ בִּאֲהָבָה מֶלֶךְ רַחֲמָן אֵל חַי גּוֹאֵל עוֹזֵר סוֹמֵךְ וּמוֹשִׁיעַ וּמִן בִּא"ה מִן
אַבְרָהָם.

אַתָּה גְּבוּר וְכו' . . . רַב הַהוֹשִׁיעַ מוֹרִיד הַטֵּל אֶזְ מוֹסֵף רְחוּי אוֹוֵל פֶּסַח תָּא
מוֹסֵף שְׁמִינִי מוֹרִיד הַטֵּל גִּיד וְאֶז מוֹסֵף שְׁמִינִי תָא מוֹסֵף פֶּסַח גִּיד מְשִׁיב
הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם.

(B 3) מְכַלְכֵּל חַיִּים . . . רּוֹפֵא חוֹלִים עוֹזֵר דְּלִים מְתִיר אֲסוּרִים וּמְשַׁעֵן
לְאַבְיוֹנִים וּמַקְיִים אֲמוֹנָתוֹ לִישִׁתִּי עֶפֶר מִי כִמְכָה ¹ אֲבִיהֶרְחֻמֵּן אֲדִיר נָצַח
בְּעַל הַגְּבוּרוֹת מִי דוֹמָה לָךְ מֶלֶךְ מִמִּית וּמַחִיָּה מוֹרִיד וּמַעֲלָה מֶלֶךְ מַחִיָּה
הַכֹּל בְּרַחֲמִים ² רַבִּים וְנֶאֱמַן אַתָּה הוּא מַלְכֵנוּ לְהַחְיֹת מֵתִים בִּא"ה מַחִיָּה
הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ שְׁמֶךָ קָדוֹשׁ זָכְרֶךָ קָדוֹשׁ כְּסֶאֱךָ קָדוֹשׁ וּמִשְׁרַתְּךָ קָדוֹשִׁים
וְקָדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם תְּמִיד יִהְיֶה לְךָ בִּא"ה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ :

Many variants, *inter alia*, after אתָּה קָדוֹשׁ to בתוֹרַתְךָ comes בְּרָאשִׁית תִּלְכּוּ וַיִּבְרַךְ . . . לַעֲשׂוֹת וַיִּשְׁמַחוּ בְּמַלְכוּתְךָ כָּל שׁוֹמְרֵי שְׁבֹת ².
The Amedeah ends as follows:—

רָצָה יִי אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל ³ וּתְפַלְתֶּם שְׁעָה וְהִשְׁבַּח הָעֲבוּדָה בִּקְרֹב
לְדַבִּיר בִּיתִּיךָ וְאִשִּׁי [in gloss יִשְׂרָאֵל] הַיּוֹם הַיּוֹם תְּפַלְתֶּם וּתְפַלְתֶּם וְעַבְדֶּתֶם
בְּמַהֲרָה בִּאֲהָבָה תִּקְבַּל בְּרַחֲמֶיךָ בְּרָצוֹן וְתַהֲא ⁴ לְרָצוֹן תְּמִיד עֲבוֹדָת עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל בִּימֵינוּ וְתִרְצָה בְּנוֹ וְתַחְזִינָה עֵינֵינוּ לָךְ עֵין בְּעֵין בְּשׁוֹכֵךְ לְנוֹךְ לְצִיּוֹן
⁵ כְּמוֹ אֶז בְּרַחֲמִים אֲנִי אֵל נָא רּוֹצֵה עֲבוּדָה רָצָה בְּעַבְדֵּינוּ לְמַעַן שְׁמִיךְ
בִּא"ה הָאֵל הַמַּחְזִיר בְּמַהֲרָה ⁶ שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

¹ Codex B omits.

² תְּחִלָּה הִיא לְמַקְרָא קָדוֹשׁ וְכִי לִיצִיָּה מְצִירִים : 5 Codex B adds.

³ וְהִשְׁבַּח 5 Codex B.

⁴ וְהִיָּה 5 Codex B.

⁵ Codex B omits.

מורים אנחנו לך¹ [ומספרים את גדלך ומברכים את שמך בורעים ומשתחווים ומתפללים ומתחננים לפני כסא כבודך באמת שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד] ועל² חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו מלכינו הפקודות לך על נסך נפלאותיך טובותיך רחמיך³ וחסדיך⁴ אשר⁵ (בכל יום ובכל עת תמיד תעשה [in gloss] עמנו) והטוב³ כי לא כלו רחמיך והמרחם⁴ כי לא יתמו חסדיך⁵ ועל כלם יתברך ויתרומם וישתבח שמך וזכרך לעד מלכינו וכל החיים יודוך סלה באמת חי העולמים בעל הרחמים מלך מלכי המלכים רבון של העולמים יודע הנעלמים כי אל מלא רחמים כי יחיד אתה ואין זולתך ונודה לשמך ואתה חי לבדך הטוב בא"ה הטוב צדיק שמך ולך נאה להודות שים שלום טובה [וברכה in gloss] אהבה וחיים חן וחסד בריוח ורחמים ברכה ושלוש עלינו על ישראל עמיך ברכנו אבינו כולנו כאחד למאור פניך כי מאור פניך נתתה לנו יי אלהינו ואלהי אבותינו תורה וטובה אהבה וחיים חן וחסד צדקה ורחמים ישועה וכבוד ארוכה ומרפא ברכה ושלוש אל משים שלום גדול מעתה ועד עולם בא"ה המברך את עמו ישראל ועדתו בשלוש אמן בעד גויד יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי: צורי בעולם הזה וגואלי ומושיעי לחיי העולם הבא:

Then somewhat similar to ours, then a קריש שלם (A 19, B 181 (אין קדוש . . . אין כאלהנו (יתגדל דרבנן (A 19), till לך דומיה תהלה to אך צדיקים יודו כי בא מועד הבא.

(A 21.) Next comes the heading **אתחיל לכתוב מאה ברכות**, ending **המפיל . . . . ומשקיע שנת התרדמה ומאיר לאישון בת עין**. Then morning benedictions, after **בא"ה המאיר לכל העולם בכבודו התכבדו מכובדים בא"ה אמ"ה שיעשה לי כל צרכי** comes the Talmudic **צון בבית**: The Synagogue service with the following rubric: **הכנשת רווד בנשינר בזמרה כואנרן אנאז כונר**, begins:—

ויברכו שם כבודיך . . . אתהעשית את השמים . . . וצבא השמים (26.) **שלא שמתני עבד שלא עשני** Then several benedictions **בין שאינן יהי רצון . . . שתשמרינו . . . גוי שלא עשני אשה** בני ברית בא"ה לעסוק בכל דברי ת"ת והלכה

¹ Codex B 6 inserts ואלהי לעולם ועד.

² Codex B omits passage in brackets.

³ Codex B substitutes for passage in brackets מעולם ועל חסדיך ורחמיך אשר היו תימיקרם שבכל עת ועת אהה עושה עמנו והטוב

⁴ Codex B inserts אמה.

⁵ Codex B inserts לך קיינו.

והערב. Then the usual sacrificial passage from Numbers xxviii and the priestly benediction, &c., &c. Then the usual quotation from פאה, &c. Next . . . לעולם יהא, שמע, then אחד אתה הוא, then ברוך מלך המקדש שמו ברכים ויברכו שם כבודיך ומרומם terminating אנר שבת באשר נשמת בכואנר. Next the rubric ברוך שאמר. Then Psalm lxxxiv, then an extended יהי כבוד and Psalms cxlv to cl, then תפארתך to ויברך דוד.

(45.) Next נשמת (variants¹, e. g. קומתינו . . . till אילו . . . קופה כארזים). Then בכ בטחו אבותינו . . . ולא בושו (מלך חי העולמים), afterwards רפאך with various biblical verses. &c., Exod. xiv. 30 to xv. 26 ויושע.

(54.) The תמיד שבת³ begins with the ברכת ציצית, then זכור, אל ברוך, המאיר לארץ, then ברכו, then יו"י הושיעה ורחמיך, then extended and with many variants (e. g. אל אשר יוצר משרתים, כלם אהובים . . . ברורים . . . לובשים עוז ותפארה, then הם⁴ משרתיו, וכלם ברכות בפיהם ורגנות בשפתותיהם כסופה ירופו וכלם פותחים וכו' . . . נותנים רשות שבת זה לזה (A 58). ל. is alphabetical from א to ז. להקריש⁵ להעריך ליוצרם בנחת רוח בשפה ברורה נעימה טהורה⁶ (B I). קדושה כלם כאחד לך עונים.

[N.B. In the margin as a gloss occur the Sabbath additions: 57. הכותב צופי הלוי, signed לאל אשר שבת and אל ארון . . .]

Then (A 59). Sic in B I also, ending והתקנת מאורות לשמיה עולם בא"ה יוצר המאורות (cp. the Sephardic Ritual). There is no mystical Messianic reference to אור חדש. Then a very long אהבתנו עולם (about 200 words), ending בא"י הבורח בעמו ישראל מכל עם באהבה לעד שמע. Then an enlarged אמת and נאולה, pp. 62-66.

(67.) The Amedah and קדושה much as in German Rite, but Codices A and B differ somewhat, ending with rubric בער ויברך

¹ Chinese ii, 18 is similar, but with variants. These are characteristic of Saadia not Amram, Zunz, 13.

² B 225. This order is followed in Chinese frag. ii, 22.

³ A 54. For the phrase cp. אן מבליך דחמיר ש"ע.

⁴ Omitted in Chinese fragment x, which is much briefer than B 6 and almost identical with the German Minhag.

⁵ So A, codex B inserts 2.

⁶ Codex B omits, but inserts as a gloss.

(69.) Next comes the heading מִיּוֹסֶה שַׁבַּת זְכוֹר רַחֲמִיד וכו' (sic) as in the German Rite, terminating with the rubric רַצָּה וּמוֹדִים (Deut. xxxiii. 29) קִדִּישׁ . . . תְּדוּרוֹךְ וּשְׁמֵי שְׁלוֹם וְנוֹדֵד ¹נוֹדֵד וּשְׁלוֹם

(77.) Next the heading **מִצֵּרִיב שֶׁב יָד שֶׁבֶת** (i. e. of the eve of the first day of the week!) Ps. viii. Then the rubric **וְהוּא רַחוּם וְנוֹמ' תָּא נֹאֵל יִשְׂרָאֵל הַשְּׂכִיבֵנו וּמְצִילֵנו אֹתָהּ וּבִסְתֵר כִּנְפֵי רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תַּסְתִּירֵנוּ** כִּדְבַר שְׁנֵאמַר הִנֵּה לֹא יוֹנֵם וְלֹא יִישֵׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ שׁוֹמֵר &c., much as in the German Rite, to the Amedeah, but amplified and without a final benediction. Next the rubric **קִדִּישׁ גִּיּוֹר יוֹי שְׁפָתַי בְּכוֹאֵנֶךָ בְּלַחֵשׁ תָּא הָאֵל הַקְדוֹשׁ אֹתָהּ חוֹנֵן . . . כִּי אֵל דְּעוֹת וּרְחֻמֵּן אֹתָהּ ב' א' ה' חוֹנֵן הַדְּעוֹת :**

השיבנו וכו' סלח לנו . . . כי פשענו מזה והעבר פשענו מנגד עיניך כי אל טוב ומטיב וסלח אתה בא"ה חנון ומרבה לסלח :

² Vide *Machzor Vitry*, 180 note.

³ Chinese fragment ix inserts for this after וַיֵּלֶךְ בֵּין קוֹדֶשׁ לַחֹל . . . בֵּינָה

ראה . . . ריבנו ודון את דיננו (in gloss וקנא את קנאתינו) והצילנו ונאלנו למען שמך כי מעולם אתה הוא גואלנו ומושיענו אתה בא"ה גואל עמו ישראל:

(82.) approximates to the longer Sephardic form. . . . תקע, common form, inserting before the benediction ברנה אל נה קרשך בדין תרשיענו בדין ואל נא תרשיענו בדין slightly transposed and also inserting בדין.

למשומדים¹ ולמינים ולזרים ולכופרים ולרשעים אל תהי להם תקוה ותאווה ומלכות ודון במהרה תעקר ותשבר תכניע ותאביר וכל אויבי עמך ישראל וצרריהם במהרה יכרתו ישמדו ויאבדו ואל תתן תקומה לכל אויבי נפשנו בא"ה שובר אויבים ומכניע זרים:

ועל as in the German Rite, substituting for ועל הצדיקים וכו' זקני . . . סופריהם ועל שארית עמך ישראל.

רחמינו רחם יי אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ובנה את ירושלים בבנין עולם כאשר דברת בא"ה בונה את ירושלים:

את צמח וכו' אב הרחמן אנא שמע קולינו יי אלהינו שמע וקבל ברחמים ברצון את תפלתנו ושמע נאקתינו כאשר שמעת את נאקת אבותינו ורקם מלפניך אל חשיבנו מלכנו והעתר לנו מלכנו בתפלתנו טרם נקרא ואתה תעננו עשה למענך ושמע תפלתנו כי אל שומע תפלה ותחנונים אתה שומע תפלה עריך כל בשר יבואו בא"ה שומע תפלה:

רצה ומורים ושים שלום יערב לפניך שיח תפלתנו ברצון אמן ואמן יי אדוננו יחד לבבינו לאהבתך וליראה את שמך קדיש גיד:

ויהי נועם וכו' ואתה קדוש וגו' בכואנד תא כאשר דברת לאמר קדיש גיד ואין מזמור בכואנד:

Then Psalms cxxi and cxxv and the rubric בעד מבדיל באיר כרר ברין נסק.

(89.) Then comes the heading **שרח הברלה**, and the rubric אל יי ויאר לנו **נאם יין ררדת גידר יגיד אור זרע**, and other verses. The usual benedictions with rubric as to the perfumes, mentioning *inter alia* roses, rosewater, myrrh, sandal-wood, מצטיכו (? mastic) and בא"ה אמ"ה המבדיל בין קדש לחול ובין (90). Then נכנס.

¹ So in Chinese fragment i, but this, like the other benedictions, is shorter and more like Sephardi Minhag than the Persian.

אור לחשך ובין ישראל לגוים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה
עונותינו ימחול וזרענו ירבה כחול ומהללים בחוף ומחול בא"ה המבדיל בין
קדש לחול:

And the rubric **בכורד בעד אין בכואנד** Then a long prayer for a good week like the Sephardic, ending with a prayer for the sending of Elijah and alphabetical praises of him.

(95.) Next comes the heading **תמיד הפתה רחם עלינו וגו'** והוא רחום וגו' **בכואנד תא** גאל ישראל: יי שפתי **בכואנד תא** שומע תפלה. רצה ומודים ושים שלום. ואגר ב' שבת ואה' שבת באשר גויד רבון כל העולמים ואדון כל המעשים כי לא על צדקותינו . . . א" and various responses. Propitiatory prayers ending with **קדיש**, including one beginning **אבינו מלכנו** and ending **גויד תורה** and a form of **תחנון**. Then the rubric **בכואנד דר' ב' שבת וה' שבת סדר היום בכואנד** והוא רחום וגו' **תא** ואתה מרום לעולם ובא לציון גואל וגו' **תא** כאשר דברת לאמר קדיש גויד בעד אין מזמור בכואנד. Psalm xxiii.

(102.) Then comes the heading **מנחה הפתה והוא רחום וגו'** ואתה מרום לעולם יי כי שם יי אקרא וגו' קדיש יי שפתי וגו' **תא** האל הקדוש אתה חונן וגו' רצה ומודים ושים שלום: נחפשה (!) דרכינו וגו' ריי ברזמין נהד וגויד מלך מלכי המלכים וגו' ריי אז זמין בר דארד וגויד אבינו מלכנו וגו' קדיש גויד ומזמור **בכואנד**.

(103.) Then follows the heading **תמיד ראש חדש**. Rubric as in daily service, but inserting an extended **יעלה ויבוא**, mentioning **נביאין וחסידיין**. Next Hallel, but without the introductory benediction or the final **יהללך**.

(109.) The heading **מוסף ראש חדש** is followed by the Amedeah (of which a page is missing), and which ends **שמך** הקרי עלינו כן יהיה ראש החדש הזה קץ וסוף לבל צרותינו תחלה וראש לרוחחיתנו כי בעמך ישראל בחרת מכל האומות וחקי ראשי חדשים בשמחה ¹ **תמיד שבת וראש** יעלה ויבוא והלל **חדש**, with rubric as for Sabbath, inserting **תמוסף** (¹) **שבת וראש חדש**. Like the German Rite, but introducing phraseology above quoted for the week day Mussaf.

¹ So in Chinese fragment x.

(112.) The heading **מַעְרִיב פֶּסַח**, followed by the rubric **זְכוּר רַחֲמֵיךָ וְנוֹמ' תָּא נֹאֵל יִשְׂרָאֵל הַשְּׂכִיבֵנוּ וְנוֹמ' תָּא וְעַל יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ. אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי יוֹי מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְנוֹמ' תָּא** והוא ימלוך לעולם ועד **אֲמֵן קִדִּישׁ נוֹיִד יוֹי שְׁפָתַי וְנוֹמ' תָּא הָאֵל הַקֹּדֶשׁ** אתה בחרתנו וכו'. Here a page is missing, and the Hagadah follows. The Kiddush is long and elaborate (B 184-188 **שַׁבַּת שַׁבַּת**). After the parsley and its blessing comes the rubric **וּבִרְכָה אֲכִיר**

נְגִיד כֵּאֵן דָּא גְלִיה דְּהֵר וְנוֹיִד הַשְּׁתָא¹ הַכָּא לִשְׁנָא בִּארְעָא דִּישְׂרָאֵל הַשְּׁתָא עֲבָדִי לִשְׁנָא בְּנֵי חוּרִין כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וְיִיכֹל וְכָל דְּצָרִיךְ יִיתִי וְיַפְסַח מִן הָרִין לְחָמָא עֲנִיא דְּאִכְלוּ אֲבִהֲתָנָא כִּד נַפְקוּ מִבִּרְעָא דְּמַצִּים נִאֵם רִיזֵם רָא בְּשׁוּרִי וְכוּר יִין כּוֹנֵד דֶּסֶת כּוֹרֵכ' עֲאֻקִּיל בְּרַהֲנֵד

מה נשתנה **וְכוּרֵךְ בֵּר פֶּאִי כִיד וְסוּאֵל כּוֹנֵד עֲבָדִים הֵיִינוּ . . . כְּנֵגֵד² אֵל גְּרֹאֵב** and (the answer) **אֵל גְּרֹאֵב אַרְבַּעָה בְּנִים . . . חֲכָם מַה . . . רִשָּׁע מַה . . . וְכַפֵּר בְּעִיקֵר אָף אֶתָּה אֲמֹר לוֹ וְהִקְהָה אֶת שְׁנָיו בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יוֹי לִי וְלֹא לָךְ אֵילֹו הֵיִית שֵׁם לֹא הֵיִית נִנְאֵל³: תָּם מַה . . . . . וְשָׂאִינוּ יוֹדַע לִשְׁאֵל אֶת פֶּתַח לֹו שְׁנֵא'**

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר או הגדת לבנך יכול מראש (118 b.) **הַחֲדָשׁ: תִּלְמ' לומ' בְּיוֹם הַהוּא לֹאֲמֹר אִי בְּיוֹם הַהוּא יִכּוֹל מִבְּעוּד יוֹם תִּלְמוּד לומ' בַּעֲבוּר זֶה לֹא אֲמַרְתִּי אֵלָא בְּשַׁעָה שִׁישׁ מִצָּה וּמְרוּר מוֹנַחִין . . . לַפְּנִיךְ: מִתְחַלֶּה עוֹבְדֵי ע'ז' . . . ר' יְהוּדָה הִיָּה נוֹתֵן בְּהֵם סִימָן דִּלְךָ עֹדֶשׁ בִּאֲחֵב⁴ רֵבֵן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל שְׁלֹא אֲמַר . . . פֶּסַח . . . מִצָּה . . . מְרוּרִים . . . בַּפֶּרֶךְ: וּבְכָל דּוֹר וְדוֹר חַיִּיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כֹּאֵלֹו הוּא יֵצֵא מִמַּצִּים שְׁנֵאֲמֹר וְאֲתָנוּ הוֹצִיא מִשֵּׁם: לַפִּיכָךְ . . . לְמַעֲיָנוּ מִים בִּא' הָאֲמ' אֲשֶׁר נִאֲלָנוּ וְנֹאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמַּצִּים וְחִנְיָעֵנוּ לְלִילָה הַזֶּה לֵאכֹל בּוֹ מִצָּה: Then follows Saadia's long alphabetical Piyut⁵, be-**

¹ Chinese fragments v and xii read . . . לחמא . . . בְּהִילֹו יֵצֵאֵנוּ מִמַּצִּים הָאֵל לְחָמָא . . . וְכָלִדְצִרִיךְ לְפִסְחָא יִיתִי וְיַפְסַח: שְׁתָּא הוּא בִּארְעָא דְּהוּא שְׁתָּא דִּיהֵיָּא בִּארְעָא דִּישְׂרָאֵל: שְׁתָּאֲהֵכָא אֵנָן עֲבָדֵי לְשִׁתָּא דִּיהֵיָּא בְּנֵי חָאִיר:

² So in Chinese v and xii.

³ In the margins the omitted passage from ואפילו to ברוך הוא is inserted as a gloss. Chinese v and xii insert this passage.

⁴ So in Chinese v and xii, and the passages in the same order.

⁵ So in Chinese v and xii, which adds the Persian translation in consecutive verses: באַרְיִסְתָּ נִאֲמִי הוּא יו' כֹּרֵאִי אִימָא פִּאֲרֻשָּׁהִי גִאֲרֻאֵן אֵךְ:

שב יך שבת אפתר אתה בחרתנו בכואנר תא ולעבדך בלבב שלם ותתן לנו יי אלהינו באהבה משפטים ישרים ותורות אמת הקים ומצות טובים ותנחילינו זמני ששון ומועדי קדש וחגי נדבה וחגיגת הרגל וכבוד מועד וצלתא עצרת and עצרת, with rubrics that do not call for special remark. There are no Piyutim for the festivals in this Codex, but Codex B (263-298) has the אזהרות for Pentecost by Ibn Gabirol, headed אז לרבנו שלמה בר יהודה זק"ל, followed by a Piyut commencing אז שש מאות and similarly planned, but with many variants. (A 142.) Then comes the heading ענינו צלותא תענית with the text of נחם and a נחם for the 9th Ab, both closely like the German Rite (B 231-239). (A 144.) Next comes the heading ראש צלותא דר אוול טוב להודות בכואנר (C 187) and the rubric השנה B 300 has the Dinim as to blowing the Shofar. The three blasts pictorially represented thus ם and ן and ן. The usual מעריב as on זכרנו לחיים, then אקונה הכל, then אעמידה. The Ameedah as usual up to מלך רחמן חפץ בחיים אלהים חיים כתבינו בספר חיים לפניך מלך אל חי גואל עוזר וכו'. . . . . מי כמכה אב הרחמן מלך זוכר יצוריו ברחמים ומחויקקם לחיים ונאזר בגבורה ונאמן אתה הוא להחיות מתים בא"ה מחיה המתים. . . . אתה קדוש שמך קדוש זכרך קדוש כסאך קדוש ומשרתיך קדושים וקדושים (A 145, B 241²) בכל יום תמיד יהללוך סלה מלך חי העולמים ובכן יתגדל ויתקדש שמך יי' אלהינו על כל מעשיך על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודיך ועל זרע אהרן עם קדושך ועל שבט לוי משרתיך על עירך ועל המוניך ועל עדת ישורון שבטי נחלתיך. ותזכור ברית אב המון וזכות נעקד בהר חרמון וצדקת מפצל לח ולח וערמון ותצלח למחנניך היום הזה כיום מתת אמן. ובכן תן פחדך. . . ולעבדך בלבב שלם ויכבשו רחמיך את כעסיך ויתגללו חסדיך על כל מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס עמהם לפנים משורת הדין כמו שידענו וכו' ובכן תן חן וכבוד וכו'. . . בימינו ותזכור ברית אב נברא יסוד כל בריה וזכות הביא לתיבה בהמה וחיה וזריות הביט אל שמי עליה. ועקוד העולה בהר המוריה. וצדקת איש תם נקרא גפן פוריה. ובושת

¹ Chinese fragment iii is like our version.

² Not in Chinese fragment iii.

הסתיר פנים וברה קנויה בשביה • וכהנת חבש מכה טריה • וקנאת השיב
תאניה ואניה • את אלה תזכור היום לסוערה עניה • ותיסד היכל ועזרה
ולירושלים הבנויה •

ואז צדיקים וכו' . . . מן הארץ ומלכות הרשעה והעליזה במהרה
תעקר תשבר ותשמד בימינו

ותמלך אתה הוא יי' וכו' . . . כבודך ונגד זקינד כבוד ככתוב
וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך יי' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד
זקינד כבוד • ככתוב יי' ימלך לעולם ועד ונאמר ויגבה יי' צבאות במשפט
והאל הקדוש נקדש בצדקה בא"ה אדיר המלוכה המלך הקדוש:
אתה בחרתנו וכו'

כי לא יתמו חסדיך • זכור רחמיך • Practically as in German Rite, to
וכבוש כעמיד וכתוב לחיים אנו (!) את כל בני ברייתך ועל כלם וגומ'
שים שלום וגומ' תא ברכה ושלום פרנסה וכלכלה ישועה ונחמה מחילה
וסליחה נזכר נפקד נמנה ונחשב אנו ובני עמך ישראל לחיים ולשלום
לך יי' בכואנד וקדיש גויד Then the rubric בא"ה המלך עושה השלום:
ונמאז תמיד ומנחה יך סאן אסת ודר תמיד ומנחה נקדישך.

(150.) Next comes the heading **מוסף ראש השנה**, as in the
Sephardic Rite, until **אין עוד** Then till **אוחילה לאל** **אין עוד**
וכת' בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש וכת' יי' שפתי תפתח ופי
As with the usual rite, except that in the quotations from the Hagiographa
a fourth passage is added, viz. Psalm cxlvi. 10. Then comes **היום**
The "Zichronot" as in the German Rite, but after **ארחמנו נאם יי'** comes, as in the Sephardic
Rite, **קרב פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו** יעלה ויבא, and then follows
כנס וקבץ מירכתי ארץ והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך
בשמחת עולם ושם נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצוניך כמו שכתבת
Then comes Leviticus
חכרינו יי' אלהינו בזכרון טוב מלפניך ופקדינו וכו' . . . 23-25, . . .
The "Shofaroth" as in the German Rite omitting **או"א** before **תקע בשופר**,
and conclude ומאזין תרועה ואין זולתיך בא"ה שומע קול תרועת עמו

¹ So in Chinese iii.

¹ The rest is as in the common form. After ² בעד גויד אל ישוב דך נכלם עני ואביון יהללו שמך follows שים שלום ונוקם אליך מצרתינו תשמע ותושיע וקדיש גויד ונמאז תמאם כונד בעד בראן כי דו רוח ראש השנה צלותא יך סאן ותקיעה יך סאן נאמא אנר מועד ראש השנה שבת אפתד שופר נזננד ושבת דא יאר כוננד דר נמאז ודרין דה רוח אז ראש השנה תא רוח כיפור דר ברכה דיום מי כמוך אב הרחמן וגומ' ודר ג המלך הקדוש ודר ברכה ה' החפץ³ בתשובה ודר י"א המלך המשפט.

Next comes the heading צלותא מעלה כפור ואנב (165.) אסת בר המה ישראל כה רוח מעלה כפור תשובה כוננד וגול וחמם וסתם באז גרדאננד: ואנר לשון הרע זוכתא באשר דר חקי מרדום מחילה האציל כונד תא רוח כפור מחילה כרדה איר ברו ודירז טבילה כונד אוול ובער המנחה נזארד המצונאן בו דר חול הפתה מינזארד אנר גמאעת באשר קדיש גויד יוי שפתי תא המלך עושה השלום בעך אין ודוי בכואנד Then comes the וודי like the Sephardic, with only six חטא, but על, לֹא, לֹא, תַעֲשֶׂה שְׁתַּחֲוֶה לְעֵשָׂה: the following: ועל חטאים and adding to the ועל חטאים and omitting עשה and אשם and וכרת and מיתה. The וודי ends with the rubric ובעד נפילת כפים כונד ובעד טעאם כורד כיש אז פרו שורן אפתאב ותענית גירד ואנר כסי ציגי כורד בעד אז פרו שורן כורשיר כפרה אין לו וכאלה לא נתענה.

Next comes the heading כפור כפיריב (170.) מזמור שיר ליום מעריב כפור השבת בכואנד בעד בגויד והוא רחום וגומ' צון שב שבת קדיש גויד יוי שפתי צונאן כי דר מעריב ראש השנה נושתיס תא אדיר המלוכה המלך הקדוש אתה בחרתנו וגו' ותודיענו (sic) תא לעבדך בלבב שלם. ותתן לנו וכו' . יעלה ויבוא תא כי אל רחום וחנן אתה בער ודוי בכואנד אנא אלהינו או"א מחול Then וגומ' תא אבלחמא' לא עלידי יסורין בער אין בגויד וכו' או"א מלך על כל וכו' רצה ומודים ושים שלום ובער אין גויד.

¹ So in Chinese iii.

² Chinese iii inserts after the Amedeah a Piyut headed ז'ל אביון וצ'ל לר' אביון וצ'ל הם מציצים לו מורים ומקשים אומרים קדושהו כל מלאכי צבאות מקורשים This is quoted in extenso, J. Q. R., VIII, 134.

³ This is a novel termination for the penitential days in lieu of הרוצה בהשיבה.

רחמנא אלהא בער רוי בר זמין נהר וצון רוי אז זמין Alphabetical ברדארד תחנון בכאנר בער אז תחנון אין גויד מרן דבשמיא וכו' . . . תחנון. An Aramaic Piyut in four stanzas, greatly extended. Then a Hebrew Piyut, לשוברים ירך פתוחה, followed by the propitiatory prayer from the הפתה תמיד, beginning אבינו מלכנו. Then¹ comes קדיש גויד ותמאה כונר בראן כי מעריב ותמיד ומנחה יך סאן the rubric כפור. The heading מוסף כפור with rubric, calling for no comment and referring to the Selichot, and then comes מנחה רחום וגומ' תהלה לדוד וגומ' ובא לציון כפור והוא רחום וגומ' תהלה לדוד וגומ' ואני תפילתי יוי שפתי בכוונר וגות' תה' ואתה יגדל נא קדיש גויד ואני תפילתי יוי שפתי בכוונר.

צונאן כי דר באלא נושטים רחם אלהא וגומ' מרן דבשמיא (178).

Next comes the heading צלורתא נעילה with the rubric רחום וגומ' תהלה לדוד וגומ' קדיש-גויד אמרי האוינה יוי בינה הניני חקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל יוי שפתי בכוונר בזאי כתבינו חתמינו. אתה בחרתנו וגומ' תה' הרשענו מה-נאמר לפניך וכו' . . . Almost identical with the German Rite², but omitting from אתה הרבית סליחתנו to נותן יד לפושעים. At the end comes the rubric ואנב אסת כידר שבי-כפור שהחיינו גויד ודר שב בראמון כפור עלפי יוי בכוונר ומעריב נוארד צון שב מוצאי מועד והבדלה כונר ובר בוי כוש מוסף סוכה, מעריב סוכה. Then come the headings מוסף שמיני עצרת, with their respective rubrics, but calling for no special comment. Next come headings שרר סוכה (186) and שרר חנוכה (187, B. 173), with their respective Dinim. The שרר על הניסים has a few small variants from the common form and ends כשם שעשית נסין לראשונים כך תעשה ניסין ופורקן:³ (190) וישועות וגבורות ונפלאות לאחרונים ותושיענו בימים האלו כבימים ההם: Pages 192-197 contain various Dinim in Hebrew, written in two, three, or more columns, slanting outwards and thus forming geometrical designs by way of ornament.

¹ Chinese fragment xiii gives the Kippur services which are like ours. Chinese xvii precedes the Kaddish before ברכי by a Piyut beginning נצרך בסור רבה.

² The Chinese iii and xiii are like the Persian, but read אתה הבדלת instead of ואתה הבדלת.

³ Chinese iv, xxiv, and xxx read כן עשה עמנו נסים כשם שעשית עמם פלא ונסים כן עשה עמנו נסים וגבורות כשת וכעונה הוואת.

The Midrashic reason for the lectionary of Chanukah is stated to be that to the descendants of Levi, who had been excluded from the princes' offerings, was due the credit of the expulsion of the Greeks from the Temple. (A 194, B 176.) Next comes **שרח** **פורים**¹ with its Dinim and benedictions. Next **שרח פסח** with the Dinim as to **בעור חמין** and the **תענית מעלי פסח**. Next the **שרח פטיר פורים** as to the eve of the 14th Adar. Then come the laws as to the betrothal and marriage services, headed **שרח בא"ה מקדש בנות ישראל קדוש**. The first benediction ends **אריסת לי ומקדשת לי**². The bridegroom says to the bride **אנתי פלוני' בת פלוני' בהדין כסא דחמרא**³ [underneath] **דמשהקא** ומה **דאית בה מן כספא ודהבא באנפי סהדי אילן**⁴ **כרת משה וישראל**.

(197.) The bridegroom hands the marriage contract to the bride with the words **סבי כתובתיכי ביריכי וקבילי קדושיכי קדושי**⁵ **גמירי**. מעלי דתעלן בה ברשותי⁶ **באנפי שהדי אלן כרת משה וישראל**. Then follow the seven marriage benedictions. The sixth ends **בא"ה** **משמח ציון**⁷ **ובונה ירושלים**. With a few unimportant variations, e.g. in the last: **קול מצהלות חופות חתנים ומשתה נערים**. Then follows the form of **כתובה**⁸ (B 196).

¹ It may not be out of place to insert here some particulars of the famous tomb of Mordecai "the righteous" and Esther "the Queen" at Hamadan, gathered from the transcript of the inscriptions in Sir Robert Ker Porter's *Travels in Georgia, Persia, &c.* (London, Longmans, 1822), vol. II, pp. 109 and seq., and from my own personal inquiries in Persia and elsewhere. The ancient tomb was destroyed by Tamerlane about 1400 and rebuilt in the fifteenth century. In 1544 Elijah and Samuel, sons of Israel, repaired the building (ציון). In 1688 the physician "Gadol" repaired the Sarcophagi. The so-called "prayer of Esther" is only a part of the sixteenth Psalm, the whole of which, as well as Esther viii. 15, was engraved on a marble slab which has been removed from the Tomb since Porter visited it in 1820.

² B 195 בקדושין.

³ אריסת לי ומקדשת לי אנתי פלוניה ברת פלוני דדי לי אנא פלי בן פלי B.

⁴ Alternatives **חמרא** and **מיא**.

⁵ The underlined words occur also in A as a gloss. B אלן. I found a similar form for plighting troth in a fragment from the Fostat Geniza.

⁶ So in B and corrected in margin of A from שקשי.

⁷ לרשותי.

⁸ Cod. B 13 substitutes גמז.

⁹ A and B have the same form but B adds the heading I give in *Frankel's Monatsschrift*, XLI, 424. Three כתובה I found at Bokhara, two in the syna-

פסח, that for באב ת"ב¹ (B 234-239, Dinim and Prayers for (ט"ב). So ענין ראש השנה. That for ענין כפור is remarkable for including in the lectionary the portion Gen. i. 1-ii. 4 in the Neilah service (p. 241). Next come ענין סוכה, ענין עצרת, ענין חנוכה, ענין פורים (A 242, B).

The heading **טל ומטר שרה** introduces three pages as to the Hebrew Calendar², to page 245.

The rest of the book, pp. 246-434, is occupied by Penitentiary prayers for the fast days, atonement, &c., and is headed **מקדמה** יהי חסדך ה' וכו' אשרי קדיש **לא בהסדר**. The service begins אברהם אבמחה (248.) (246, B 17.) A Selicha, beginning לא בחסד ולא בזכות ולא בצדקה . . . באנו (250, B 19.) Another . . . מה אדם ומה אמונתו. (251, B 21.) Texts אדם להבל דמה וכו' (253, B 23.) Selicha רועה ישראל האזינה (254, B 24.) Texts אלהי ישראל אל תפן לרשענו לך ה' צדקה ולנו בשת הפנים באטום (257, B 27.) Selicha אלהינו בושנו ונכלמנו (259, B 30.) Selicha אונינו . . . בתעותינו מאחריר דרכך אלהינו (262, B 32.) The well-known old Selicha⁴ (265, B 35.) רחמנא רחם עלן בקל ויעבור (263, B 34.) להאריך אפך רחמנא מחול ושבוך (270, B 41.) רחמנא את הוא דאזהרת ליה למשה זכור ה' מה היה לנו (274, B 44.) ברחמך לחובן ולחטאן וסלחת וכו' היינו חרפה (275, B 46.) Texts וראה את אנהתינו . . . תחלואינו למה יאמרו הגוים איה (282, B 52.) לשכננו לעג וקלס לסביבותינו . . . ואלהינו בשמים (283, B 54.) צור חסיו בו . . . המוציאם ממצרים . . . כל אשר הפץ עשה אלהינו שבשמים אל תעמוד . . . לא-תשכך תורתך מפינו יי"ץ (291, B 61.) Texts רחמנא דא היא אוריתך וכו' (A 285, B 55.) עשה למען שמך כאשר אמרת (300, B 69.) Selicha אל באפק וכו' (307, B 76.) As in the German Rite . . . אל רחום שמך. (308, B 77.)

¹ In a printed prayer-book at Reshol, Persia, I found the following note written as to the 18th of Ab and given as "a tradition from Babylon": בשמונה עשר באב הפסח נורים קבלה מבבל.

² Codex B 14 and 15 has a different text as to the Calendar, and p. 16 gives הלכות שחיטה.

³ B 17 here interpolates יחדו . . . לייראחי.

⁴ Codex C 31 adds a Selicha, ארשה שפתינו.

עשה למען אמרתך . . . ע"ל האומרים . . . As in the German Rite . . . (311, B 80 to 320.) A long Selicha arranged alphabetically, ten phrases to each letter: (321.) אלהי אלהים . . . אלהי הסליחות . . . בורא עולם . . . גדול וגבור . . . תקיף על כל . . . רחמנא ענין רחמנא (330.) . . . רחמנא חטן ומרדנא . . . לאסכלנא . . . פרוקינ . . .

Then comes the rubric (333) רוי בר זמין נהר וברדארד וגויד מרן (333) דבשמיא לך וגומ' תמת.

Next comes the heading :: מקדמה סליחותהא (B 231, headed (337.) אנושי אמונה אבדו . . . Selicha (338.) אל מלך יושב . . . variants from the common form . . . הרבינו לפשוע ובקש ציר בעדינו אבל חטאנו וגומר . . .

(334.) . . . סלח לנו אבינו . . . (335.) . . . אל איך אפים . . . (336, Zunz, 23 C.) The well-known Selicha . . . אנושי אמונה אבדו . . . (337.) Few variants from the common form . . . אל מלך יושב . . . Selicha (338.) אל מלך יושב . . . הרבינו לפשוע ובקש ציר בעדינו אבל חטאנו וגומר . . . Confession מלך . . . the usual quotations from Daniel, Ezra, and Psalm ciii. 8-13, ib. xix. 13; Ezek. xxxvi. 25, 26; Deut. xxx. 6; Jer. l. 20 and xxxi. 33, and ends 'ואל יעבב כל חטא ועון את תפלתינו ואת תעניתנו: נחפשה דרכינו וגו'.

Then come two Selichot for the fast of Gedaliah¹, headed (343, B 162, C 29. The same as in the Polish Minhag for this fast, a few variants.) ואינסת ב סליחות ג בתשרי אכלה נפשי . . . תאלות יום מבוכה . . . (344, B 163, C 30) . . . וחשך תארי . . . אל מ' . . .

Then thirteen for the Day of Atonement, morning service, headed (347, C 410.) ואינסת יג סליחות תמיד כשור . . . אנושי . . . תפן להקשיב ממעונים . . . אל מ' (348, C 419.) . . . אמונה נעלמו . . . תאחר (352, C 422.) . . . אזון י"ג מדות מקוראי ויעבור (350, C 421.) . . . אשחר תשועתך נוצר (355, B 82, C 424.) . . . מיום זכרון חותם קרואה (360, C 426.) . . . תהום השוטף על ראשי צפה (358, B 85, C 426.) . . . חסדים (362, B 90, C 428.) . . . אל תסתר פנים ועין אל תעלים (360, B 88, C 428.) . . . אל תתעלם מתחנתי כי דרשתיך (365, B 93, C 432.) . . . אמרתי (368, B 95, C 434.) . . . אביר יום העשור לכל המיחלים (369, B 97, C 435.) . . . אערץ ביום צומי . . . נגזרתי בקרוב בית תפארתי

¹ in B. תגרת

אב הרחמן אשר הסליחה ממך (371, B 99, C 436). רוב המוני
אחננה לך רחום כי בך אישע (374, B 101, C 438).

Next the heading **וְאֵין ז' סְלִיחוֹת מוֹסֵף כְּפֹרֶר** (377, B 104, C 458). אבדו אנשי אמונה באים בכח מעשיהם אמונה (378, B 106, C 458 b) אשפוך (380, B 108, C 460). תחלתך הקשיבה מגוי גדול (382, B 109, C 461). לפניך שיח ותחנה. אם עונינו ענו בנו ומריה (386, B 113, C 464). אם כאש נתכה עברה (387, B 114, C 465). אין לנו אורים [ותומים] בלא בינה ודעת חכמים אלהים אתה צורינו בך בטחו אבותינו.

Then comes the heading **וְאֵין ג' סְלִיחוֹת שֶׁל נְעִילָה** (389, B 116, C 512). ארבעים יום עמד עניו בתפלה (391, B 117, C 513). אתחנן בבכי וקולי ארעים (392, B 119, C 514). לפניך לערוך שועה.

Then **אז בעזבי ב' סְלִיחוֹת י' בְּשַׁבָּת** (394, B 120 a, C 33). מקרא דת מעת אל עת (396, B 120 b, C 34). בעטו... והרבינו ונ'.

Next **אז בנורי בצל ג' סְלִיחוֹת יג באדר** (397, B 121, C 35). תלואתי ביום צומי אספרה (399, B 123, C 36). מלכי פרס (401, B 125, C 77). אזכור מעלליך בכל פועלתם.

Then **אלהי ב' סְלִיחוֹת יז בתמוז** (403, B 127, C 10). תוחלת אבותינו נשאו (405, B 129, C 11). באורך שלותם... והרבינו ונ'.

Next come eleven Selichot for the 9th Ab, headed **י"א סְלִיחוֹת ט' אילול** (408, B 131, C 12). אילול ה' ליום המפרק גדילים (410, B 133, C 13). אבוי לירח חמישי צוקותיו מי יבע (414, B 137 and C 16 insert **כפי** which is a gloss in A. Each stanza ends the rhyme with one of Jacob's twelve sons, including Joseph. From the last stanza of this Selicha and onwards Codex A is unpunctuated.) תקרא שפתי (417, B 138, C 16). איכה מעביר [כפי] מדוד ומלבן (420, B 141, C 18). קנה על מחמודי קדם (422, B 143, C 20). ומתבוסס (425, the martyrs, B 146, C 21. From the last stanza of this Selicha Codex B is unpunctuated.) זכור תבוסת צאן טבחה לכפירים

... אמרה אם מה יתרון לי כבר ... (429, B 149, C 23.) ... שואנים ...
 חקרת¹ יום קרב ומלחמה • שטף אף ותוכחות חמה (430, B 151, C 26.)
 אנא אל עליון ברחמים ביטא (!) עלעם עני ואביון (432, B 152, C 27.)
 Codex A has only four stanzas of the eight in this Selicha.
 Codices B and C contain the whole eight stanzas of the Selicha,
 with some interesting variants from Codex A in the first four.
 After this Selicha comes the heading **ז' סליחות באזרדה**
 (B 155, C 29.) תמהנו מרעות תשש כחנו מצרות ... (B 154, C 28.)
 תנות צרות (B 156, C 30.) ארבנו זה בזה בשבתנו בטח בעטנו ...
 איך נפתח פה (B 157, C 31.) לא נוכלי שבר על לב ואנחה ...
 תמנו ספנו מדור (B 158, C 32.) כי נאלמנו • בושנו במעשנו ונכלמנו ...
 אפפנו צרות תכפנו (B 160, C 33.) לדור • שחנו ושפלנו לעמקי בור ...
 תלאות הקיפנו שודדים (B 161, C 34.) גזרות • בעזבו אזהרות ...
 דחפנו ... Following these come the Selichot of the Fast of
 Gedaliah, in A 343 seqq., and pointed again.

Pages 433, 434 is a fragment of Lamentations iv. 9-v. 5 (B 211-222, called **קִינֹת ס'**, preceded by verses from Jeremiah), and pages 434 a, b, and 435, 436 comprise portions of a Calendar² for **שלימין**, evidently extracts from the **מחזור רמז לרבי יאשיהו וצ"ל**, which is given in extenso in Codex B, p. 303 *et seqq.*, from the year 1494 of the **תאריך אסכנדר**, i. e. 1183. Similar extracts for cycle 281 occur in a Hebrew-Persian MS. bought by the Bodleian in 1896 (Bodl. 31999, Bible, &c.), written at Koum (קום) in 1485, and containing in addition thereto the Pentateuch, Haftarothe, Psalms, Song of Songs and Proverbs in Hebrew. These are said to be extracted from the **מחזור גדול דולאבי להר' ר' יאשיהו ביר מבורך אל עאקולי**. This chronologist is unknown to Albirūni, and therefore probably later. The Codex ends with the vocabulary referred to elsewhere.

For convenience of reference I append a corrected list of the Chinese liturgical fragments above referred to. The other numbers are merely extracts from the different Biblical

¹ חקרת in B.

² Dr. Gaster, among his valuable Persian Hebrew MSS., has also a copy of this מחזור.

lessons of the week. Two have colophons with dates, Cheshvan 1931 = 1620 and Tebet 1932 = 1621¹. This will serve also as a supplement to Dr. Neubauer's article in the eighth volume of this REVIEW (pp. 123 and 362):—

Hebrew MSS. from China (Prayers).

i. Daily Prayers, in which are included a few prayers for the fast of the 9th of Ab. (Less variations than Persian.)

ii. Morning and Sabbath Prayers.

iii. Additional prayers for the New Year, followed by a hymn.

iv. Prayers for Sabbath and other Festivals, with long list of names², male and female, many being written in Chinese characters and for the purpose of הזכרת נשמות.

v. הגדה של פסח and Grace after Meals, קידוש, על הנסים, קידוש.

vi. Sabbath Morning Prayers, containing the numbers of the week in Syriac (תלת, תרא, בשבה), and names of the months in Hebrew.

vii. A Fragment of Passover Evening Prayers, with מערבות (אמר פסח הוא לי'י).

viii. Songs in Syriac and Hebrew for the close of the Sabbath.

ix. Week-day Evening Prayers.

x. Service for שבת ור"ח.

xi. Now numbered xxxv. פרשת ויגש (Gen. xlv. 18 to xlvii. 27). "Given by Joshua ben Joseph נזה ר' לוי בן פנחס = Witness: R. Levi ben Phineas."

xii. Prayer for first two nights of Passover, with some hymns, a translation of which is added in Judæo-Persic. (This is a later copy of no. v, one page being additional.)

xiii. Morning Prayer for the Day of Atonement, to which are added short Prayers for the Feast of Tabernacles.

xiv. Prayers and direction for reading the Law. (Quotation from Ezra, benedictions as with us.)

xv. Part of the Morning Prayers, in which occurs a curious Chinese looking symbol $\frac{\text{ㄣ}}{\text{ㄣ}}$ = "י" or "י'.

¹ Vide the Facsimiles in the *Jewish Missionary Intelligencer* of October, 1896, p. 168.

² Many of these are Persian names, e.g. דורונה שארי, &c.

xvi. Prayers for Feast of Tabernacles, to which are added some Psalms, and some verses from Nehemiah (viii. 1 פתחו שערים לי) אלהיכם.)

xvii. Part Morning Prayer for the Day of Atonement.

xviii. Fragments from מנחה ערבית, the קריש being headed מנחה מוסף, really 2 Amedoth of מנחה.

xix. A Fragment of Prayers for the Day of Atonement, to which is added Psalm ciii.

xx. Part of Morning Prayer ; on obverse, part of Hallel.

xxi. Parts of Morning Prayer.

xxii. Part Prayer for the Day of Atonement, headed כפור מאה ברכות בכאנר.

xxiii. Prayers for the Eve of Sabbath, and Sabbath Psalms, with note in Judæo-Persic on 5th line of 30th page. (אנר הר שבת.)

xxiv. Prayer for the Feast of Purim. מנלה רזוי פורים תמיד. דורזוי סוכה נמאה בכאנר מוסף. After ק"ת comes the heading מוסף חצי קריש, והוא, רחום, אשרי, ק"ת, שיר המעלות, אין כאלהינו on folding screen, many variants.

xxv. Portions of Prayers for the Musaf of the Day of Atonement.

xxvi. Part of Prayers for Feasts of Passover, Tabernacles, and Pentecost, followed by Psalms cxiii, cxiv ; cxv. 12, 13 ; cxvi. 12-19 ; cxviii. 5-28.

xxvii. Part of Prayer for the New Year.

xxviii. Evening Prayer for מ"יב.

xxix. Part of Prayers for Feasts of Passover, Tabernacles, and Pentecost, followed by passages from the Psalms.

xxx. Fragment of לחנוכה על הנסים and Hallel, with Ps. cxxv. 1 to first word of verse 5.

xxxi to lxiv. Thirty-four of the weekly portions of the Pentateuch, like xi.

I have to thank Professor Bacher and my brother, Mr. Marcus N. Adler, for their help in connexion with this article.

E. N. ADLER.